

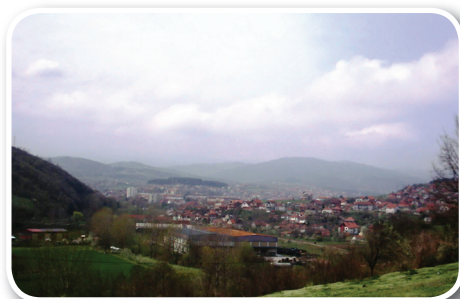
Opština Kuršumlija

Delegacija Evropske unije

STRATEGIJA ODRŽIVOG RAZVOJA OPŠTINE KURŠUMLIJA

2010 – 2020. GODINE

**SO Kuršumlija u saradnji sa
projektom Exchange 2- Zajednička podrška lokalnim
samoupravama**

Strategija održivog razvoja opštine Kuršumlija

oktobar 2009.

Autor:

Opština Kuršumljia

Izdavač:

Stalna konferencija gradova i opština

Ova publikacija je izrađena uz pomoć Evropske unije. Sadržaj ove publikacije je isključivo odgovornost opštine Kuršumljia, i ni na jedan način ne oslikava stavove Evropske unije.

Grafički dizajn i štampa:

Kotur i ostali o.d.

Tiraž:

75 primeraka

Program EXCHANGE2
Projekat finansira Evropska unija

0. LSDS – SAŽETAK O METODOLOGIJI

Metodologija za izradu STRATEGIJE ODRŽIVOG RAZVOJA LOKALNE ZAJEDNICE je nastala kao rezultat aktivnosti Projekta Exchange 2 Zajednička podrška lokalnim samoupravama u cilju metodološke standardizacije procesa strateškog planiranja za potrebe Stalne konferencije gradova i opština i lokalnih samouprava u Srbiji.

STRATEGIJA ODRŽIVOG RAZVOJA LOKALNE ZAJEDNICE naslanja se na okvirni plan „Milenijumskih razvojnih ciljeva“ UN. Na nacionalnom nivou usklađena je sa Nacionalnom Strategijom održivog razvoja Republike Srbije i drugim nacionalnim strategijama koje se tiču održivog razvoja lokalnih zajednica. Održivost zahteva od ljudi da koriste prirodne resurse u onoj meri koja im dozvoljava da se ti resursi prirodno obnove.

STRATEGIJA ODRŽIVOG RAZVOJA LOKALNE ZAJEDNICE je OPŠTI STRATEŠKI PLAN RAZVOJA GRADA/OPŠTINE koji daje smernice i podsticaje za budući razvoj grada/opštine. Detaljniji sektorski planovi i strategije na lokalnom nivou se moraju razvijati i implementirati u punoj saglasnosti i integraciji sa Strategijom održivog razvoja lokalne zajednice.

STRATEGIJA ODRŽIVOG RAZVOJA LOKALNE ZAJEDNICE ima za cilj uvođenje integrisanog sistema planiranja koji obuhvata sva bitna pitanja lokalne zajednice uključujući i socijalnu inkluziju, opštu društvenu informisanost i zaštitu životne sredine. Kao najvažnija strategija, Strategija održivog razvoja lokalne zajednice obuhvata sve smernice, ciljeve i mere relevantne za sve sektore, stvarajući uslove za realizaciju ili razvoj drugih planova na lokalnom nivou. Svi drugi sektorski planovi na lokalnom nivou imaju za cilj da, u okviru svojih oblasti, ispune i razviju mogućnosti šire definisane Strategijom razvoja lokalne zajednice, poštujući smernice zadate vizijom, ciljevima i prioritetima i pružajući operativnu podršku projektima i aktivnostima predviđenim Akcionim planom.

STRATEGIJA ODRŽIVOG RAZVOJA LOKALNE ZAJEDNICE je zasnovana na PARTICIPATIVNOM PRISTUPU, koji podrazumeva direktnu uključenost svih javnih i privatnih zainteresovanih strana u toku trajanja celokupnog procesa. Participativni pristup u izradi Strategije se ne odnosi samo na zajedničku izradu strateškog dokumenta i akcionog plana, već omogućava šire učešće zajednice u identifikaciji, aktiviranju i koordinaciji partnerstava za implementaciju pojedinih aktivnosti i projekata.

Razlog za uvođenje participativne metode je pre svega praktične prirode. Bez participativnog pristupa često se lokalnim zajednicama nameću obaveze da sprovedu određene aktivnosti, iako sama zajednica nije bila uključena u taj projekat. Na kraju, participativni pristup poboljšava kvalitet donetih odluka tako što omogućava:

- Bazu znanja za odgovoran proces donošenja odluka zasnovanih na činjenicama
- Široku bazu podrške za donesene odluke
- Kolektivno vlasništvo nad problemima i rešenjima problema
- Jačanje lokalnih kapaciteta za implementaciju projekata
- Povratne informacije za rukovodstvo.

Različiti subjekti, sa različitim ulogama i funkcijama su bili uključeni u proces izrade STRATEGIJE ODRŽIVOG RAZVOJA LOKALNE ZAJEDNICE počev od faze planiranja pa do faze definisanja realizacije projekata i upravljačkih aktivnosti. Sve javne i privatne zainteresovane strane koji žive i rade na teritoriji opštine/grada okupljene u Partnerski Forum bile su zadužene je za opštu elaboraciju STRATEGIJE ODRŽIVOG RAZVOJA LOKALNE ZAJEDNICE, dok su stručne strane okupljene u TEMATSKE RADNE GRUPE i KOORDINACIONI TIM učestvovala u izradi Strategije.

U opštini **Kuršumljia Partnerski Forum** je okupio **37 članova**. Na prvom sastanku, članovi Partnerskog foruma su identifikovali sledeće tematske radne grupe:

- Ekologija
- Društvene delatnosti
- Privreda
- Turizam

Proces izrade STRATEGIJE ODRŽIVOG RAZVOJA LOKALNE ZAJEDNICE se sastojao od 5 glavnih faza koje se ponavljaju u desetogodišnjem ciklusu:

Faze	Dokumenta
0. Pokretanje procesa strateškog planiranja	Organizaciona struktura – regulativa
1. Analiza tekućeg stanja – Profilisanje zajednice	Izvestaj o održivosti
2. Definisanje prioriteta, vizije i ciljeva	Strateški dokument
3. Projekti i aktivnosti za određene rezultate	Akcionni plan
4. Implementacija, upravljanje, praćenje	Upravljački sistem
5. Marketing i komunikacija	Plan marketinga i plan komunikacije

Ciklus izrade STRATEGIJE ODRŽIVOG RAZVOJA LOKALNE ZAJEDNICE počeo je izradom ANALIZE TEKUĆEG STANJA – PROFILISANJEM ZAJEDNICE u kome su tekuće stanje i faktori održivosti u zajednici identifikovani i procenjeni. Kao sledeći korak usledilo je definisanje vizije, ciljeva i prioriteta u okviru STRATEŠKOG DOKUMENTA na lokalnom nivou, uključujući prostorne dijagrame, gde je to bilo moguće. Nakon ove faze, definisane su aktivnosti i projekti u okviru lokalnog AKCIONOG PLANA, koji je dopunjen i podržan PARTNERSKIM SPORAZUMIMA. Kako bismo postigli određene rezultate implementacija projekata treba da bude podržana razvijenim UPRAVLJAČKIM I MONITORING SISTEMOM.

UČESNICI U PROCESU IZRADE STRATEGIJE

PREDSTAVNICI PROGRAMA EXCHANGE 2:

Mark Barrett, šef projektnog tima

Jasmina Krunić, savetnica za strateško planiranje

FORUM PARTNERA :

1. Ruža Spalović - Opštinska uprava
2. Emilija Savić – Opštinska uprava
3. Snežana Radović – Opštinska uprava
4. Milomir Nikolić – Crveni krst
5. Protojerej J. Vićentijević – SPC Kuršumlija
6. Dejan Živković – TK « KORIO »
7. Dragan Jezdimirović – OOSR « Toplica »
8. Dragan Lazarević – LU « Soko »
9. Mijodrag Jovanović – « JUROFUNGO »
10. Rodoljub Stojčić – Direkcija za izgradnju
11. Saša Stevanović – Direkcija za izgradnju
12. Slaviša Punišić – Nacionalna služba za zapošljavanje
13. Darko Lazarević – JKP »Toplica »
14. Ljiljana Arsenijević – Dom zdravlja
15. Mijodrag Ilić - Udruženje penzionera
16. Vladimir Jakovljević – Udruženje penzionera
17. Dobrica Živančević – « VLADIVA » doo
18. Kaća Gašić – Ekonomska škola
19. Svetlana Milutinović – Centar za socijalni rad
20. Sonja Janković – ZZ « Budućnost »
21. Milan Đurđević – ED Kuršumlja
22. Slobodan Obradović – « Obradović-inženjering »DOO
23. Dragan Milenković – Opštinska uprava
24. Milan Simović – SUR « Božji Raj »
25. Darko Orbović – « Metalaccompany »
26. Dejan Đorđević – « STUDIOARH »
27. Dragan Miljević – Institut « EKOMAN »
28. Snežana Deljanin – PU « Sunce »
29. Radivoje Pantić – Književni klub « Milutin Uskoković »
30. Milan Nikolić – Biblioteka
31. Dobrivoje Čavić – ŽFK « Kolibri »
32. Života Vuksanović – OŠ « Miloje Zakić »
33. Svetlana Soković – Gimnazija
34. Dragan Gašić – Opštinska uprava
35. Dejan Ćurčić – SUR « Prolom »
36. Jugoslav Savić – Turistički biro
37. Saša Petrović – koordinator za romska pitanja.

Koordinacioni tim :

1. Sunčica Nestorović – Opštinska uprava
2. Ruža Spalović - Opštinska uprava
3. Snežana Radović – Opštinska uprava
4. Dejan Jovanović
5. Jovana Nestorović
6. Emilija Savić

Radna grupa 1: EKOLOGIJA

Ruža Spalović – Opštinska uprava, Kaća Gašić - Ekonomska škola, Darko Lazarević - JKP "Toplica", Nadica Deljanin - Dom zdravlja, Dragan Lakićević - LU "Soko" , Dragan Mijajlović - OOSR "Toplica" .

Facilitator: Emilija Savić

Radna grupa 2: DRUŠTVENE DELATNOSTI

Dejan Živković – TK "KORIO" ,Radivoje Pantić - Književni klub "Milutin Uskoković" , Snežana Deljanin - PU "Sunce", Jasmina Deljanin – Gimnazija, Dragana Ivković - Kancelarija za mlade, Dragan Gašić - Opština Kuršumljia, Milijana Rilak - Centar za socijalni rad, Slaviša Punišić - Nacionalna služba za zapošljavanje, Milomir Nikolić – Crveni krst.

Facilitator: Emilija Savić

Radna grupa 3 : PRIVREDA I POLJOPRIVREDA

Sunčica Nestorović – Opštinska uprava, Dragan Milenković – Opštinska uprava, Ljubisav Veselinović- Opštinska uprava, Darko Orbović - "METALAC COMPANY", Goran Djordjević - STR "NEON", Miroljub Jovanović - "JUROFUNGO".

Facilitator: Dejan Jovanović

Radna grupa 4 : TURIZAM

Dejan Ćurčić - "Gareto konak", Dejan Đorđević - "STUDIO ARH", Boban Cvetković – restoran "KUM", Snežana Radović – Opštinska uprava, Dragan Miljević – Opštinska uprava, Slavko Ilić – Turistička organizacija Kuršumljia.

Facilitator: Jovana Nestorović

SADRŽAJ

Uvodna reč Predsednika opštine

0. Strategija održivog razvoja lokalne zajednice – sažetak o metodologiji

Učesnici u procesu izrade strategije

1. Opšti podaci

- 1.1 Administrativni i geografski položaj
- 1.2 Istorijat
- 1.3 Stanovništvo
- 1.4 Opštinska organizacija

2. Monitoring sistem indikatori

- 2.1 Indikatori životne sredine
- 2.2 Indikatori ekonomskog razvoja
- 2.3 Socijalna pitanja/ kvalitet života

3. Presek stanja / trenutna situacija

- 3.1 RG 1: Ekologija
- 3.2 RG 2: Društvene delatnosti
- 3.3 RG 3: Privreda i poljoprivreda
- 3.4 RG 4: Turizam

4. Strateški dokument

- 4.1 Vizije, prioriteti i ciljevi: velika, generalna slika
- 4.2 Prioriteti za razvoj u narednih 10 godina

5. Akcioni plan

- 5.1 Ciljevi, akcije, aktivnosti, partneri, izvori finansiranja, rokovi
- 5.2 Faza implementacije: sistem upravljanja i partnerski sporazumi

Poštovani sugrađani,

Opština Kuršumljia je u saradnji sa Stalnom konferencijom gradova i opština, u okviru Programa Exchange 2, izradila i usvojila STRATEGIJU ODRŽIVOG RAZVOJA OPŠTINE KURŠUMLIJA. Osnovni zadatak opštine Kuršumljia iskazan u ovoj strategiji je stvaranje uslova za zapošljavanje građana uz uvažavanje standarda za očuvanje životne sredine.

Opština Kuršumljia spada u red najnerazvijenijih opština u Srbiji, ali sa svojim potencijalima u razvoju pre svega turizma, poljoprivrede (voćarstva i stočarstva), kao i drvne industrije, odnosno u iskorišćavanju obnovljivih izvora za proizvodnju električne energije, smatramo da opština Kuršumljia veoma brzo može da izađe iz kruga najnerazvijenijih opština.

Smatramo da usvajanjem STRATEGIJE ODRŽIVOG RAZVOJA možemo doprineti da građani mogu uskoro očekivati visok kvalitet života, odnosno smanjenje velike stope nezaposlenosti uz izgradnju infrastrukturnih objekata.

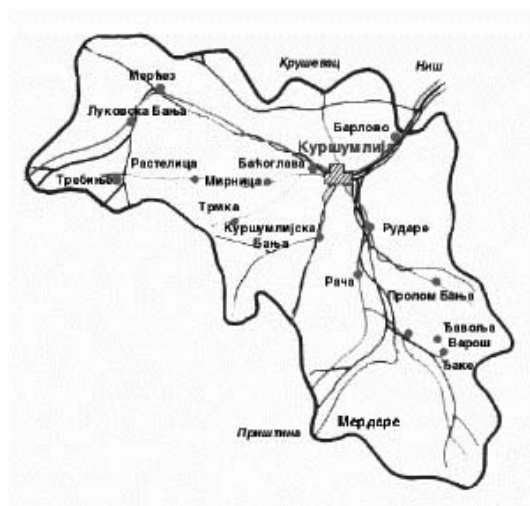
**PREDSEDNIK OPŠTINE
KURŠUMLIJA
dr Zoran Vučković**

1. OPŠTI PODACI

1.1 Administrativni i geografski položaj

Opština Kuršumlija nalazi se na jugu Srbije, u gornjem slivu reke Toplice i njenih pritoka Kosanice i Banjske, na jugoistočnim padinama Kopaonika i severozapadnim padinama Radan planine. Zauzima površinu od 952 km² i administrativno pripada Topličkom okrugu. Graniči se sa opštinama: Brus, Blace, Prokuplje, Medveđa, Podujevo i Leposavić. Jugozapadna granica u dužini od 105 km poklapa se sa prirodnom i političko-administrativnom granicom Kosova i Metohije, sa dva glavna prevoja: Merdare i Prepolac. Na teritoriji opštine živi 21608 stanovnika (prema popisu iz 2002. godine).

Geografsko-saobraćajni položaj opštine je izrazito tranzitnog karaktera. Teritorijom opštine prolazi strateški važan putni pravac Niš-Priština-Peć. Regionalnim putnim pravcem, preko Blaca, opština Kuršumlija je povezana sa Brusom, Kruševcem i dalje Beogradom. Dolinom Toplice i Kosanice prolazi železnička pruga Niš-Prokiplje-Kuršumlija-Kosovo Polje.

Slika broj 1. Karta opštine Kuršumlija

Slika br.2 . Panorama Kuršumlije

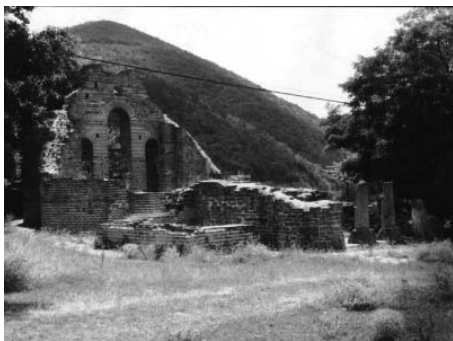
1.2 Istorijat

Preko teritorije današnje opštine Kuršumlija prošli su brojni osvajači još od praiistorijskog doba. Svaki od njih je ostavio trag na ovom tlu i upisao se u viševekovnu istoriju ovog kraja, ali i uticao na njegov dalji razvoj. Rimljani su tadašnjem naselju na mestu današnje Kuršumlje, dali naziv *Ad Fines* što znači na kraju. Naselje je dugo zadržalo ovo ime, da bi kasnije dobilo ime *Toplice*, verovatno po toplim izvorima Lukovske, Kuršumlijske i Prolom banje. Ovaj naziv je današnja Kuršumlija zadržala sve do početka stvaranja države Nemanjića, kada dobija naziv *Bele Crkve* po manastirima koje su bili pokriveni olovnim pločama koje su blještale i videle se nadaleko. Po osvajanju, Turci ovaj kraj nazivaju *Kuršumlija* što je prema istraživanjima istoričara prevod naziva Bele Crkve (Kuršunlu klise).

Arheološka nalazišta u okolini Kuršumlije iz rimskog i vizantijskog doba su: rimske terme u Bacu iz III veka; predmeti, opeke i novac nađeni u Kuršumlijskoj banji kao i nadgrobni spomenik koji je podigla jedna sveštениčka porodica iz Rima boginji Nimfi, zaštitnici lekovitih voda u znak zahvalnosti za izlečenje u ovoj banji, ostaci vodovoda u Kuršumlijskoj i Lukovskoj banji, rimska i grčka groblja u okolini Prolom banje i dr.

Na ušću Kosanice u Toplicu nalaze se ostaci **bazilike** iz ranovizantijskog perioda (VI-VII vek). Objekat ima veliki značaj za proučavanje tradicije i kontinuiteta vizantijskog i srednjevekovnog graditeljstva. Bazilika je u narodu poznata kao "Markova crkva". Ovde se na "Markov dan" 8.maja i o drugim praznicima okuplja narod.

Na ulazu u grad, sa leve strane, mogu se videti ostaci prve zadužbine župana Stevana Nemanje, manastira **Sv. Bogorodice**. Sagrađen je 1159. godine, i u njemu se zamonašila Nemanjina žena Ana kao Anastazija. Veliki srpski župan Stevan Nemanja je svoju istorijsku misiju upravo počeo u današnjoj Kuršumliji, koja je bila njegova prva prestonica, i ovde sagrađio svoje prve zadužbine. Od uspostavljanja autokefalnosti Srpske Pravoslavne Crkve na teritoriji opštine je bilo sedište Belocrkvanske episkopije, a od osnivanja Srpske Patrijaršije, sedište arhiepiskopije. Na brdu iznad grada, odolevajući zubu vremena stoji druga zadužbina Stevana Nemanje manastir **Sv. Nikole** (građen od 1165. do 1168. godine). Njega je Nemanja posvetio svom sinu Savi i to je bio muški manastir. Kasnije su ga dograđivali Stevan Prvovenčani i kralj Milutin. Ovi manasturi su najstariji svedoci početka jednog od najsajajnijih perioda srpske države, vladavine dinastije Nemanjića.

Slika 3. Ostaci manastira Sv. Bogorodice

Slika 4. Manastir Sv. Nikole

Crkva Lazarica nalazi se 2.5 km od centra Prolom banje, sagrađena je oko 1980. godine i to je jedina crkva brvnara u Toplici. Po predanju u njoj se pričestio deo srpske vojske iz okolnih krajeva pred odlazak u Kosovsku bitku. Neobjašnjivu prirodnu retkost predstavljaju šest uvijenih stabala šljiva u dvorištu crkve. Legenda kaže da su vojnici posle pričesća šest puta obilazili crkvu moleći se za pobjedu na Kosovu, pa su se šljiva uvijale u smeru u kome se vojska okretala. Stara stabla su nestala, nicala su nova i uvijala se, ali ih je uvek bilo samo šest.

Crkva Sv. Petke udaljena je 1.5 km od Prolom banje, i to je rekonstruisana crkva iz nemanjičkog perioda građena od kamena i pokrivena kamenim pločama.

Crkva Sv. Mine, dobro od velikog značaja, nalazi se u selu Štavi 5,5 km zapadno od Lukovske banje. Sagrađena je u vreme Patrijarha Pajsija u periodu 1614-1647. godine. Crkva je jednobrodna građevina, živopisom su ukrašene sve unutrašnje zidne površine.

Restoran "Evropa" nalazi se u centru grada. Sagrađen je 1892. godine kao hotel sa 8 soba, 20 kreveta, 170 sedišta u restoranu i 40 na terasi. Kao hotel radio je do polovine šezdesetih, kada su sobe pretvorene u kancelarije i magacinski prostor. U njemu je često boravio naš poznati pisac Branislav Nušić i pretpostavlja se da je ovde pisana komedija "Sumljivo lice". U restoranu je podrum zidan ciglom sa plafonom u polukružnim svodovima. U njemu je smeštena zbirka arheoloških, etnoloških i istorijskih eksponata ovog kraja.

1.3 Stanovništvo

Opština Kuršumljia ima 21 608 stanovnika (preme popisu iz 2002. godine) raspoređenih u 90 naseljenih mesta. Ima 16 seoskih, 6 prigradskih i 7 gradskih mesnih zajednica. Prosečna gustina naseljenosti opštine Kuršumljia je **23 stanovnika na km²**, što je svrstava u retko naseljene opštine.

NAZIV I TIP NASELJA	BROJ STANOVNIKA						
	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002
Kuršumljia	37284	39772	36896	31672	27629	23368	21608
Babica	396	393	394	317	203	138	90
Barlovo	265	268	235	175	163	129	166
Baćoglava	443	469	439	413	460	310	263
Belo Polje	464	448	393	289	225	150	151
Bogujevac	332	335	248	195	151	118	84
Vasiljevac	254	290	264	189	115	29	18
Veliko Pupavce	501	525	456	296	153	81	79
Visoka	742	795	620	421	303	224	158
Vlahinja	494	502	498	327	194	121	88
Vrelo	257	267	243	157	114	57	40
Vrševac	428	445	421	309	232	118	82
Vukojevac	229	260	191	99	6	-	-
Gornja Mikuljana	284	296	270	181	168	140	117
Gornje Točane	157	139	110	57	36	30	18
Grabovnica	547	562	442	329	238	163	118
Dabinovac	394	427	404	247	151	77	64
Dankoviće	794	816	682	540	345	265	232
Degrmen	310	338	302	255	172	120	88
Dedinac	685	677	552	394	304	161	124
Dešiška	324	349	303	182	86	62	38
Dobri Do	836	891	709	432	271	158	109
Donja Mikuljana	182	215	185	145	103	87	83
Donje Točane	960	927	753	475	308	203	122

NAZIV I TIP NASELJA	BROJ STANOVNIKA						
	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002
Dubrava	305	324	249	137	97	58	45
Đake	552	583	525	368	223	112	83
Žalica	92	119	120	73	38	19	12
Žegrova	285	317	288	186	118	79	49
Žuč	479	452	484	362	248	205	172
Zagrađe	149	139	129	98	52	32	19
Zebica	246	278	257	181	82	61	35
Ivan Kula	373	399	340	205	118	85	39
Igrište	457	519	460	279	160	89	42
Kastrat	568	620	523	366	475	285	267
Konjuva	709	933	787	551	355	226	169
Kosmača	828	895	783	509	262	160	108
Krtok	407	406	409	297	155	73	39
Krčmare	705	697	599	414	343	207	150
Kupinovo	191	331	285	211	114	84	67
Kuršumlija r	2382	2649	3391	7185	10550	12371	13639
Kuršumlijska Banja r	415	485	457	333	198	185	151
Kutlovo	256	276	247	147	81	37	37
Lukovo	554	601	680	621	395	320	366
Ljutova	191	208	220	177	92	53	37
Ljuša	724	768	740	471	345	158	109
Magovo	103	98	103	65	43	29	24
Mala Kosanica	472	474	431	284	233	190	130
Maričiće	267	248	182	129	109	72	54
Markoviće	172	196	231	383	472	416	52
Matarova	227	247	252	194	172	118	83
Mačja Stena	208	247	283	211	136	49	29
Mačkovac	619	650	594	587	554	392	298
Merdare	438	474	460	370	318	222	139
Merčez	115	144	174	85	52	33	26
Mehane	421	475	446	296	143	58	54
Mirnica	548	579	552	385	207	100	60
Mrče	242	276	266	236	167	117	93
Nevada	162	167	149	123	83	39	30
Novo Selo	347	351	265	206	160	126	75
Orlovac	211	229	197	152	72	45	17
Parada	140	149	159	131	47	28	16
Pačarada	213	245	248	179	132	78	41
Pevaštica	152	174	173	147	90	59	35
Pepeljevac	430	436	357	326	318	239	15
Perunika	389	420	310	185	139	90	64
Pljakovo	330	304	239	171	148	81	78
Prevetica	166	141	152	130	70	41	21
Prekorađe	161	166	148	102	69	31	22
Prolom	172	248	225	180	200	92	111
Ravni Šort	48	473	418	264	184	103	51
Rastelica	82	88	76	45	23	13	-
Rača	1016	1000	1013	722	562	300	247
Sagonjevo	580	622	586	458	264	174	118
Samokovo	297	331	254	194	162	93	61
Svinjište	244	308	323	214	117	64	41
Sekirača	199	229	178	127	83	52	29
Selište	208	205	145	90	58	42	24
Selova	424	447	428	338	208	132	180

NAZIV I TIP NASELJA	BROJ STANOVNIKA						
	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002
Seoce	375	419	474	468	356	181	115
Spance	1054	1062	924	664	395	255	222
Tačevac	192	204	171	76	33	21	-
Tijovac	246	257	220	169	142	96	77
Timava	948	974	875	674	463	293	199
Trebinje	369	409	418	318	214	105	74
Trećak	237	280	275	213	156	110	62
Trmka	259	265	230	178	104	59	36
Trn	189	197	112	61	44	26	30
Trniza	408	473	455	355	118	73	53
Šatra	505	497	455	250	120	75	33
Štava	413	441	464	468	320	207	176

Tabela broj 1: Uporedni pregled broja stanovnika 1948, 1953, 1961, 1971, 1981, 1991. i 2002. godine

Može se videti da su najveća naselja u opštini: Lukovo sa 366 stanovnika, zatim Mačkovac sa 298 stanovnika, Kastrat sa 267 stanovnika, Rača sa 247 stanovnika... Ipak najveći broj stanovnika je nastanjen u samom gradu Kuršumljia, oko 13 639 što čini oko 63 % ukupnog stanovništva.

Etnička struktura. Najveći broj stanovnika opštine Kuršumljia čine Srbi (96%), sa veoma malim učešćem Roma (1,5%), Crnogoraca (0,5%) i ostalih (2%).

Nacija	Srbi	Romi	Crnogorci	Makedonci	Hrvati	Bugari	Ostali	Ukupno
Broj	19 085	300	82	16	10	8	428	19 930
%	95.76	1.51	0.41	0.08	0.05	0.04	2.15	100

Tabela broj 2: Etnički sastav stanovništva prema popisu iz 2007. godine

Kretanje stanovništva. Kretanje stanovništva u opštini Kuršumljia karakterišu tri osnovne determinante:

- nizak natalitet
- povećane stope mortaliteta
- migracioni procesi.

U periodima 1981 – 1991. i 1991 – 2002. godine opština Kuršumljia ima smanjenje negativne stope porasta ukupnog stanovništva (-15.85 i -7 na 1 000 stanovnika). Starosna struktura stanovništva Kuršumljije sve više ima karakteristike „regresivnog“, odnosno starijeg tipa stanovništva budući da se smanjuju fertilni i omladinski kontigent stanovništva. Sam opštinski centar beleži prirast stanovništva što je posledica, pre svega, unutrašnjih migracija iz sela u grad.

Godine	Muško	Žensko	Ukupno	Smanjenje broja
2001	10 913	10 649	21 807	-
2002	10 935	10 627	21 608	-245
2003	10 838	10 470	21 308	-254
2004	10 720	10 316	21 036	-272
2005	10 601	10 129	20 730	-306
2006	10 451	9 910	20 361	-369
2007	10 238	9 692	19 930	-431

Tabela broj 3: Kretanje stanovnika opštine Kuršumljia u periodu od 2002.do2007.godine

Iz ove tabele se uočava negativno kretanje broja stanovnika iz godine u godinu. U periodu od 2001-2007. godine došlo je do smanjenja za čak 1 877 stanovnika, a od 2005. godine počinje da raste stopa smanjivanja stanovništva tako da, ukoliko se ovakav trend nastavi u narednim godinama, do 2027. godine taj broj bi se prepolovio.

Za opštinu Kuršumljia karakteristične su kako dnevne migracije (njihov broj obuhvata angažovano, zaposleno stanovništvo kao i decu i omladinu koja svakodnevno putuju do škole ili posla) tako i spoljne migracije, odnosno emigracije u inostranstvo, koje se javljaju isključivo iz ekonomskih razloga.

Prirodni priraštaj. Na osnovu kretanja stanovnika moguće je izvući i bilans priraštaja stanovništva. Broj živorođenih po godinama pokazuje tendenciju smanjenja.

Godina	1997	1998	2002	2003	2004	2005	2006
Prosečan godišnji priraštaj	-96	-168	-139	-127	-158	-149	-137
Pros.prir. na 1000 stanovnika	-4,1	-7,3	-6	-6	-7,5	-7,2	-6,7

Tabela broj 4: Prirodni priraštaj opštine Kuršumljia

Na osnovu tabele se može zaključiti da je prirodni priraštaj u svim posmatranim godinama bio negativan, a da je 1998. i 2004. godine bio najnepovoljniji. Na to utiče, ne samo smanjenje ukupnog broja stanovnika, već i nepovoljna kretanja broja sklopljenih brakova koji je samo u poslednjih deset godnina opao za 20%.

1.4 Opštinska organizacija

Opština kao jedinica lokalne samouprave ima 104 zaposlenih i u opštini se vrše poslovi iz njenog izvornog delokruga, kao i povereni poslovi iz okvira prava i dužnosti Republike, utvrđeni Ustavom, zakonom i Statutom opštine. Radi ostvarivanje poslova iz nadležnosti opštine, pored organa opštine (Skupština opštine, predsednik opštine i Opštinsko veće), obrazuje se i Opštinska uprava u okviru koje funkcionišu tri odeljenja: Odeljenje za privredu i finansije, Odeljenje za neprivrednu delatnost i Odeljenje lokalne poreske administracije.

Opštinska uprava, kao polazna osnova razvoja institucija, raspolaže kvalitetnim ljudskim resursima, zadovoljavajućim brojem računara, i organizacijom kapaciteta koja bi, uz manje izmene, mogla još efektivnije da funkcioniše u pružanju usluga stanovništvu i podršci razvoju ostalih institucija i organizacija koje mogu doprineti poboljšanju opšteg stanja u opštini.

2. MONITORING SISTEM I INDIKATORI

2.1 Indikatori životne sredine

Indikator br. 1 - Kvalitet površinskih voda

Kvalitet površinskih voda EBI indeks	EBI indeks, 2005	EBI indeks, 2006	EBI indeks, 2007
Toplica	III	III	III/IV
Banjska	III	IV	III/IV

Vrednosti EBI indeksa su grupisane u pet kvalitativnih klasa od kojih je svaka označena različitom bojom.

Indikator br. 2 - Upravljanje otpadnim vodama u gradskim sredinama

U opštini Kuršumljia ne postoji ni jedan kolektor za prečišćavanje otpadnih voda, tako da se sve otpadne vode sa njene teritorije bez ikakve obrade ulivaju u reku Toplicu. Otpadne vode se ulivaju bez preciscavanja u reku Toplicu.

Indikator br. 3 – Broj dana sa lošim kvalitetom vazduha

Indikator pokazuje koliko je puta (u koliko slučajeva) povećana granična vrednost određenog zagađivača u odnosu na dozvoljenu koncentraciju.

U opštini nije vršeno merenje kvaliteta vazduha, kao i stepen njegove zagađenosti, tako da i ne postoje podaci koji bi ukazivali na eventualni rizik od zagađenja vazduha.

Najveći potencijalni zagađivač je bio ŠIK “Kopaonik” koji je 2009. godine prestao sa radom. Sada se zagađenje vazduha jedino može javiti usled izduvnih gasova automobila, kotlarnica i ložišta u domaćinstvima.

Indikator br. 4 – Zaštićene oblasti

Ovaj indikator se tiče održivog razvoja, restauracije i zaštite zemljišta i lokacija na teritoriji opštine.

Zaštićene oblasti	Ha	%
Republika Srbija	547176	6.19
Opština Kuršumljia	107	0.001

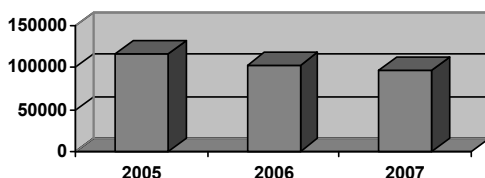
Od 107 ha zaštićenih oblasti na teritoriji opštine, Đavoljoj varoši pripada 67 ha, a ostalo drugim kulturno-istorijskim spomenicima.

Indikator br. 5 – Napušteno i zagađeno zemljište

Ne postoje podaci o zagađenom i napuštenom zemljištu na teritoriji opštine.

Indikator br. 6 – Javni prevoz

Javni prevoz	2005	2006	2007
Broj putnika u lok. putničkom saobraćaju Ekspres	115273	99914	94573
Lasta	1400	1750	1500
Ukupno	116673	101664	96073

Broj putnika u lokalnom saobraćaju

U tabeli su dati približni podaci AS “NIŠ-EKSPRES” I AS “LASTA”, i kod oba prevoznika je primećeno smanjivanje broja putnika poslednjih godina. 2005. godine ih je bilo ukupno 116 673, a dve godine kasnije, 2007 – 96 073 putnika

Indikator br. 7 – Opštinski otpad po vrsti odlaganja

Opštinski otpad po vrsti odlaganja	Deponija, t i %	Spaljen otpad, t i %	Recikliran, t i %	Procena količine otpada koja završava bez ikakvog upravljanja, %
Republika Srbija 2007				
Opština 2005	20 000t – 60%	/	/	40%
Opština 2006	22 000t – 70%	/	/	30%
Opština 2007	24 000t – 70%	/	/	30%

Otpad po vrsti odlaganja, %

Po poslednjim podacima na opštinskoj deponiji se nalazi oko 24 000 t otpada, što čini oko 70% ukupnog otpada na teritoriji opštine. Ne postoje podaci o spaljenom ili recikliranom otpadu.

Deponija “Lakovski bregovi” se nalazi u selu Baćođlava, a odlaganje opštinskog otpada na njoj se vrši već 12 godina. Urađen je projekat sanacije ove deponije koji bi uskoro trebalo da se realizuje

Indikator br. 8 – Reciklirani otpad

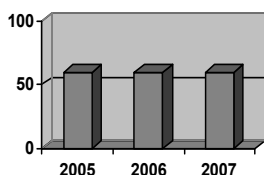
Na teritoriji opštine Kuršumljia se ne vrši selekcija i reciklaža otpada.

Opština Kuršumljia je jedan od potpisnika sporazuma za izgradnju regionalne deponije koja će biti smeštena na teritoriji opštine Prokuplje, i na njoj će se vršiti selekcija i reciklaža otpada.

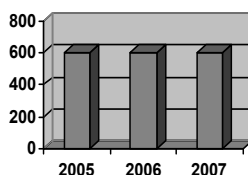
Indikator br. 9 – Ukupna potrošnja energije podeljena po vrsti goriva

Ukupna potrošnja energije podeljena po vrsti goriva	Struja, KW	Benzin, t	Gas, m3	Nafta, t	Drvo, m3	Ugalj, t
Republika Srbija 2007	34950gwh	745000	nema	848000	nema	nema
Opština 2005	120,22mw	600	nema	1200	75823	300
Opština 2006	126,82mw	600	nema	1200	62037	300
Opština 2007	140,77mw	600	nema	1200	68930	300

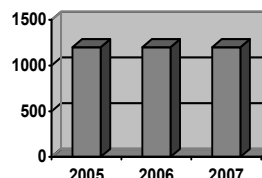
struja, GWh

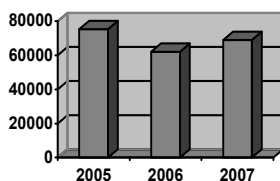
benzin, t

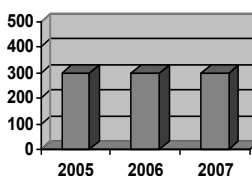
nafta, t

drvo, m3

ugalj, t

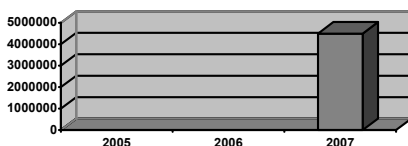
U tabelama su dati okvirni podaci.

Izvori podataka: JKP "Toplica", lokalne benzinske stanice, ED"Jugoistok", Niš-Pogon Prokuplje.

Indikator br. 10 – Potrošnja obnovljive energije po izvorima

Ukupna potrošnja energije podeljena po vrsti goriva	Hidro energija, KWh	Termo solarna energija, KWh	Solarna energija, KWh	Snaga vetra, vetrenjace, KWh	Biomasa, Kcal	Geotermalna energija
Republika Srbija 2007	36523x10 ⁶	10037x10 ⁶	0,64mil t god.	1300000	2,4-2,6mil t god.	0,2mil.t god.
Opština 2005	∕	∕	∕	∕	∕	∕
Opština 2006	∕	∕	∕	∕	∕	∕
Opština 2007	4500000	∕	∕	∕	∕	∕

hidroenergija, KWh

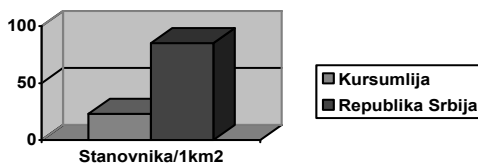
U opštini Kuršumljia se od svih vidova energije koristi samo hidroenergija. Podaci su uzeti od hidrocentrale HIDROENERGIJA RAŠKA.

2.2 Socijalna pitanja / kvalitet života

Indikator br. 11 – Gustina naseljenosti

Opis	broj stanovnika - popis 2002.	Površina u km ²	Gustina naseljenosti u 2002. - br. Stanovnika po 1 km ²
Republika Srbija	7498001	88361	85
Kuršumljia	21608	950	23

Gustina naseljenosti u 2002. - br. Stanovnika po 1 km

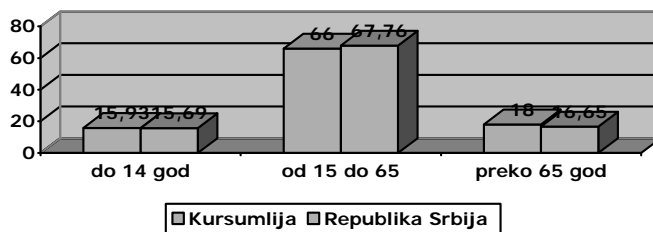
Prosečna gustina naseljenosti opštine Kuršumljia je 23 stanovnika na km², što je mnogo manje od proseka u Republici Srbiji koji iznosi 85 st/ km².

Opština Kuršumljia spada u retko naseljene opštine. Najveća naseljenost je u gradu, sedištu opštine, dok se ka seoskim naseljima izrazito smanjuje, usled unutrašnje migracije koja se odvija poslednjih decenija. Takođe je prisutna i spoljašnja migracije stanovnika ka većim centrima u Srbiji.

Indikator br. 12 – Stanovništvo prema starosti

God	Ukupno stanovništvo		Stanovništvo do 14 godina starosti		Stanovništvo od 15 do 65 godina starosti		Stanovništvo preko 65 godina starosti		Ucesce stanovništva do 14 godina starosti (%)		Ucesce stanovništva od 15 do 65 godina starosti (%)		Ucesce stanovništva preko 65 godina starosti (%)	
	Opš	RS	Opš	RS	Opš	RS	Opš	RS	Opš	RS	Opš	RS	Opš	RS
Po popis u 2002.	21608	7498001	3441	117670	14270	5080726	3897	1240505	15.93	15.69	66	67.76	18	16.55

Procenat ucesca stanovništva prema starosti

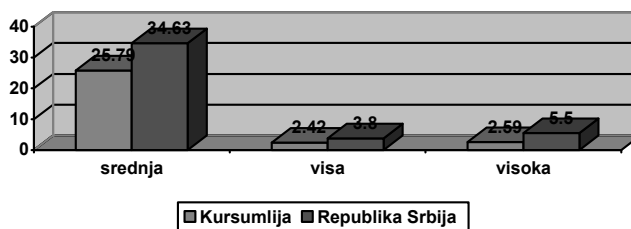
Iz tabele se može primetiti da je najbrojniji udeo stanovništva starosti od 15 do 65 godina (66%), a da je najmanji broj stanovnika do 14 godina (15.93%). Sve vrednosti se kreću oko republičkog proseka.

Ako je učešće stanovnika mlađih od 15 godina u ukupnom broju stanovnika manje od 20%, smatra se da je stanovništvo staro i da ne obezbeđuje uslove za normalnu demografsku reprodukciju. Iz tabele se vidi da je procenat ove kategorije stanovništva manji, ali i da je blizak republičkom proseku, tako da se sa ovim problemom starenja stanovništva ne susreće samo opština Kuršumljia već i cela Srbija.

Indikator br. 13 – Udeo stanovnika sa završenom srednjom, višom i visokom školom

God	Ukupno stanovništvo		Stanovništvo sa srednjom školom		Stanovništvo sa visom školom		Stanovništvo sa visokom školom		Ucesce stanovništva sa srednjom školom (%)		Ucesce stanovništva sa visom školom (%)		Ucesce stanovništva sa visokom školom (%)	
	Opš	RS	Opš	RS	Opš	RS	Opš	RS	Opš	RS	Opš	RS	Opš	RS
Po popisu 2002	21608	7498001	5573	2596348	523	285056	559	411944	25.79	34.63	2.42	3.8	2.59	5.5

Procenat ucesca stanovništva prema strucnoj spremi

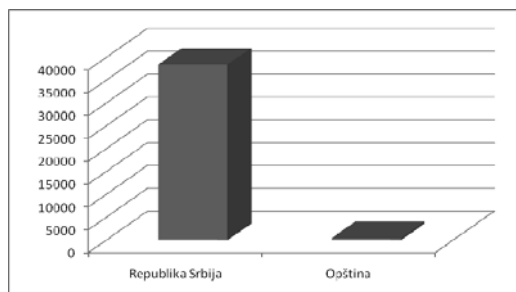
Prema podacima iz tabele najveći je broj onih stanovnika sa srednjim obrazovanjem i to oko 25.79%, zatim slede stanovnici sa visokim obrazovanjem (2.59%), dok je broj stanovnika sa višom (2.42 %). Sve ove vrednosti su mnogo manje od republičkog proseka, dok se najveća razlika javlja kod stanovnika sa visokom školom čiji je procenat duplo manji od republičkog (5.5%).

Obrazovna struktura stanovništva opštine Kuršumljia je na niskom nivou i to predstavlja veliki problem kojem treba posvetiti veliku pažnju. Ona utiče na razvoj ukupnog stanovništva, a samim tim i radne snage koja je jedna od glavnih determinanti razvoja.

Indikator br. 14 – Dužina puteva u km po km²

Ova kategorija indikatora pokazuje uticaj saobraćaja na ukupni socio-ekonomski razvoj, odnosno, blagostanje stanovništva opštine.

Opis	Dužina puteva u km	Površina km ²	Dužina puteva u km po km ²
Republika Srbija	38436	88361	0.44
Kuršumljia	429	950	0.45

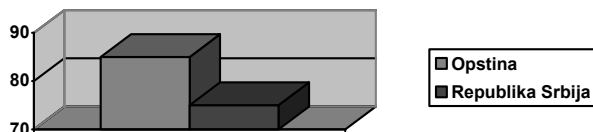
Ukupna dužina puteva na teritoriji opštine iznosi 429 km, od kojih je 119 km sa savremenim kolovozom. Lokalnih puteva ima 284 km, regionalnih 109 km i magistralnih 36 km. Kod lokalnih puteva, svega 8.5% je sa savremenim kolovozom.

Gustina putne mreže na teritoriji opštine Kuršumljia je u nivou proseka RS, ali je njen kvalitet mnogo lošiji s obzirom na samo 28% puteva sa savremenim kolovozom.

Indikator br. 15 – Procenat domaćinstava sa sigurnim pristupom vodi za piće

Opština	Ukupan broj domaćinstava	Broj domaćinstava priključenih na vodovod	Procenat domaćinstava sa sigurnim pristupom vodi za piće
Republika Srbija	2521190	1986259	78
Kuršumljia	7693	4000	52

procenat domaćinstava sa sigurnim pristupom vodi za piće

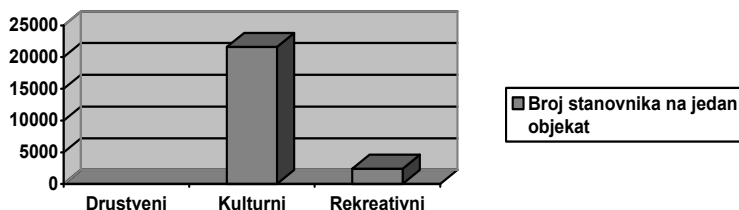
Ukupan broj domaćinstava priključenih na vodovod je 4000 što čini oko 52 % ukupnog stanovništva. Ovaj procenat je mnogo manji od republičkog proseka – 78%, ali se podatak odnosi samo na sedište opštine i vodovod kojim upravlja javno komunalno preduzeće.

U seoskim sredinama stanovnici ostvaruju pristup vodi za piće preko internih i seoskih vodovoda. Pojedina sela kao što su Lukovo, Žuč, Maričiće, Rudare, Rača, Prolom, Bačoglava i Kušrumlijska banja imaju uređene vodovode kojima upravljaju Odbori za vodu. Projekti za ovakvo vodosnabdevanje postoji za sela Tijovac, Pupovce, Donja i Gornja Mikuljana, ali oni još nisu realizovani.

Indikator br. 16 – Broj stanovnika na jedan objekat društvenih, kulturnih, rekreativnih aktivnosti

Ovaj indikator predstavlja element ocene razvoja a ne rasta opštine i predstavlja osnovnu pretpostavku za izgradnju efikasne politike ukupnog socio-ekonomskog razvoja.

Opština	Ukupan broj stanovnika	Broj društvenih objekata	Broj kulturnih objekata	Broj objekata za rekreaciju	Broj stanovnika na jedan društveni objekat	Broj stanovnika na jedan objekat kulture	Broj stanovnika na jedan rekreativni objekat
Kuršumljia	21608	/	1	9	/	21608	2401

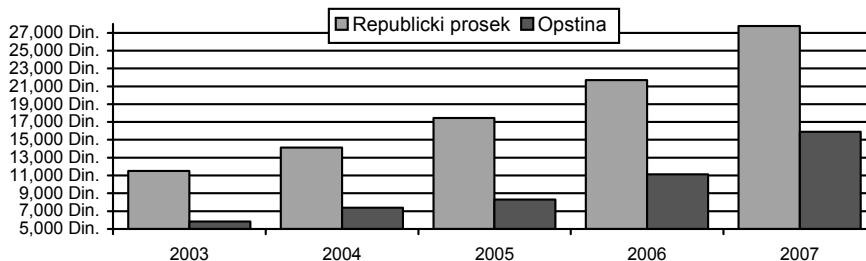

Svi kulturni i sportsko-rekreativni objekti su smešteni u širem centru grada. Ima ih ukupno 10. Društvenih objekata nema, dok je jedini objekat kulture Biblioteka.

Objekti za sport i rekreaciju su: Fudbalski teren „Kosanica”, Sportska hala i Gradski bazen. U rekreativne svrhe se koriste i sportski tereni u osnovnim i srednjim školama.

Indikator br. 17 – Prosečna bruto zarada

Prosečna bruto zarada u RSD	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.
Republika Srbija	11500	14108	17443	21707	27759
Opština	5831	7379	8309	11122	15920

Prosečna bruto zarada

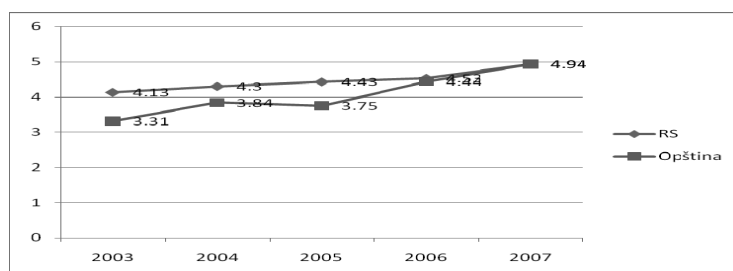
Vrednosti u tabeli se odnose na zarade bez poreza i doprinosa po zaposlenom.

Prosečna zarada u opštini se u periodu od 2003-2007. godine kreće od 5831 – 15920 dinara, što je oko 50 % prosečne zarade u RS. Najveći rast zarade je u periodu 2006 - 2007. i iznosi 43%.

Opština Kuršumljia spada u red nerazvijenih opština. Iako je zabeležen veći rast zarada u opštini u ovih pet godina nego na nacionalnom nivou, one su i dalje među najnižim u Srbiji. Najveće zarade se ostvaruju u zdravstvu i obrazovanju, a najmanje u prerađivačkoj industriji.

Indikator br. 18 – Učešće korisnika socijalne zaštite u ukupnom stanovništvu (%)

Godina	Ukupan broj stanovnika		Broj korisnika socijalne zaštite		Ostvareno učešće (%)	
	RS	Opština	RS	Opština	RS	Opština
2003.	7480591	21308	309123	705	4.13	3.31
2004.	7463157	21036	320281	809	4.3	3.84
2005.	7440469	20730	329530	778	4.43	3.75
2006.	7411569	20361	335746	905	4.53	4.44
2007.	7381579	19930	364750	984	4.94	4.94

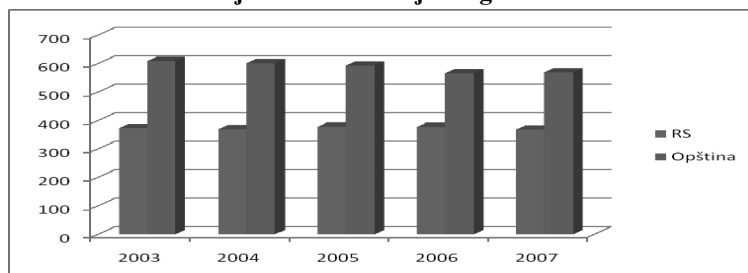
Ukupan broj korisnika socijalne zaštite 2003. godine bio je 705, a do 2007. godine povećao se na 984. Ostvareno učešće je 2003. god. bilo je 3.31% i manje od republičkog proseka 4.13%, da bi se posle 5 godina taj procenat izjednačio sa prosekom RS – 4.94%.

Broj korisnika socijalne zaštite se u periodu 2003 - 2007 godine povećao za 40%, a prema podacima Centra za socijalni rad, usled sve veće nezaposlenosti, taj broj nastavlja ubrzano da raste.

Indikator br. 19 – Broj stanovnika na jednog lekara

Ova kategorija indikatora ukazuje na nivo zdravstvene bezbednosti i kvalitet pružanja zdravstvenih usluga kao jedan od najznačajnijih faktora života i rada stanovništva opštine.

Godina	Ukupan broj stanovnika		Ukupan broj lekara		Broj stanovnika na jednog lekara	
	RS	Opština	RS	Opština	RS	Opština
2003	7480591	21308	20039	35	373	609
2004	7463157	21036	20211	35	369	601
2005	7440469	20730	19685	35	377	592
2006	7411569	20361	19644	36	377	566
2007	7381579	19930	20066	35	368	569

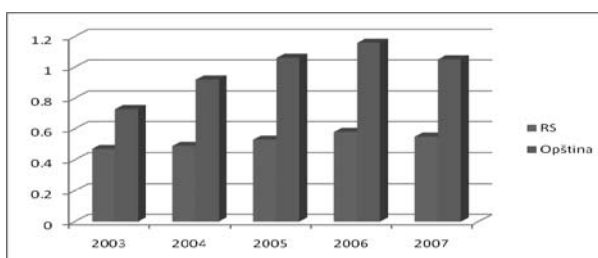
Broj stanovnika na jednog lekara

Ukupan broj lekara u 2007. godini je 35, a broj stanovnika na jednog lekara je 569, što čini 200 stanovnika više u odnosu na prosek RS od 368 stanovnika na jednog lekara.

Broj stanovnika na jednog lekara na teritoriji opštine je za 50% veći u odnosu na celu Republiku Srbiju što ukazuje na veoma nepovoljnu zdravstvenu zaštitu građana Kušumlje. Iako se u tabeli ovaj broj smanjuje poslednjih godina, to se javlja usled smanjenja ukupnog broja stanovnika, a ne povećanja broja lekara koji skoro da se nije ni u ovom periodu.

Indikator br. 20 – Učešće pravosnažno osuđenih lica prema mestu izvršenja krivičnog dela u ukupnom stanovništvu

Godina	Ukupan broj stanovnika		Broj osuđenih lica prema mestu izvršenja krivičnog dela (punoletna i maloletna deca)		Učešće pravosnažno osuđenih lica prema mestu izvršenja krivičnog dela u ukupnom stanovništvu	
	RS	Opština	RS	Opština	RS	Opština
2003	7480591	21308	35097	156	0.47	0.73
2004	7463157	21036	36222	194	0.49	0.92
2005	7440469	20730	39135	220	0.53	1.06
2006	7411569	20361	42988	236	0.58	1.16
2007	7381579	19930	46690	209	0.55	1.05

Učešće pravosnažno osuđenih lica prema mestu izvršenja krivičnog dela u ukupnom stanovništvu

U posmatranom periodu, podaci u tabeli pokazuju povećanje broja osuđenih lica na teritoriji RS i u opštini do 2007. godine kad dolazi do smanjenja od 11%. Učešće pravosnažno osuđenih lica prema mestu izvršenja krivičnog dela u ukupnom stanovništvu u opštini se kreće od 0.73 – 1.05, a na teritoriji RS od 0.47- 0.55.

Karakteristično za opštinu je da ne postoji nijedno osuđeno maloletno lice, ali da je učešće osuđenih punoletnih lica dvostruko veće od osuđenih lica, punoletnih i maloletnih, na nivou RS.

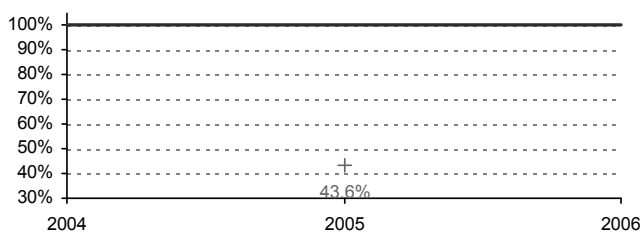
2.3 Indikatori ekonomskog razvoja

Indikator br. 21 – Nacionalni dohodak po glavi stanovnika

Ovaj indikator ukazuje na stepen ekonomske razvijenosti opštine.

Nacionalni dohodak po glavi stanovnika izražen u RSD	2005.	2006.	2007.
Republika Srbija	123473		
Opština	53878		

—+—	local economy
—	national average

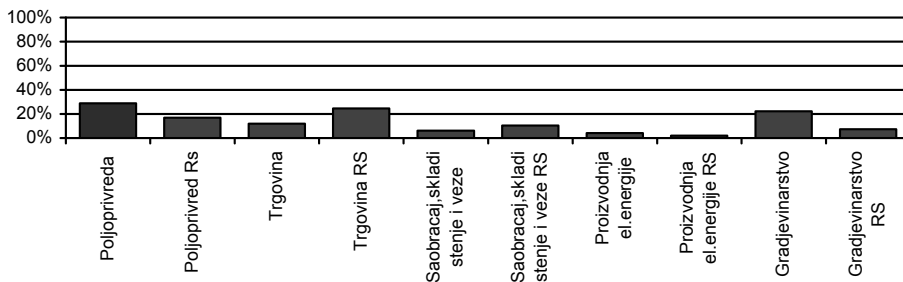
Nacionalni dohodak po glavi stanovnika je u opštini Kuršumljia iznosi 53 878 dinara što je dva puta manje nego na republickom nivou.

Ovako nizak nacionalni dohodak po glavi stanovnika je osnovni pokazatelj da opština Kuršumljia spada u red najnerazvijenijih opština u Srbiji.

Indikator br. 22 – Udeo nacionalnog dohotka

Udeo nacionalnog dohotka prikazuje deo nacionalnog dohotka koji stvara određeni sektor. Prikazuje strukturu privrede na lokalnom i doprinos ključnih sektora.

Godina	Udeo poljoprivrede u % u nacionalnom dohotku		Trgovina		Saobracaj, skladištenje i veze		Proizvodnja elektricne energije		Gradjevinarstvo	
	RS	Opština	RS	Opština	RS	Opština	RS	Opština	RS	Opština
2005.	17	28.8	24.7	12.0	10.4	6.3	1.9	4.3	7.3	22.3

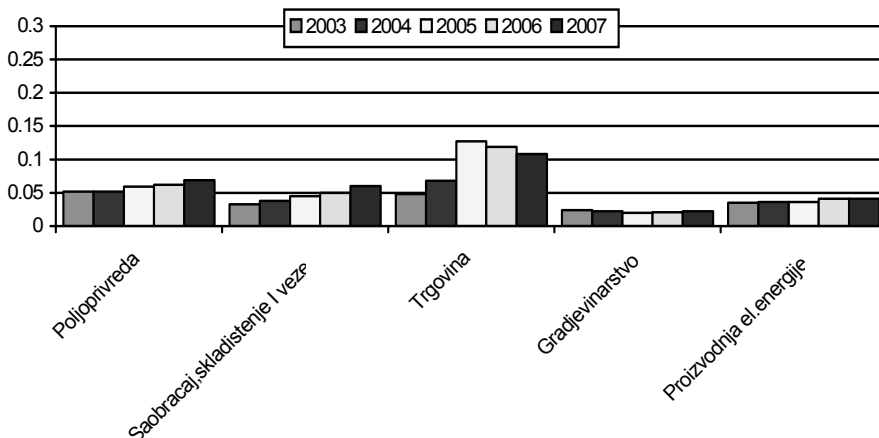

Sagledavanjem kretanja nacionalnog dohotka po delatnostima može se uočiti da je 2005. godine udeo poljoprivrede u ukupnom nacionalnom dohotku bio najveći – 28.8 %. Građevinarstvo, kao druga delatnost, sa 22.3% beleži stalan porast poslednjih godina. Pokazatelj iz 2005. godine koji nam pokazuje da je udeo poljoprivrede u nacionalnom dohotku najveći u odnosu na ostale grane pokazuje i da je najveća mogućnost u razvoju opštine u razvoju poljoprivrede.

Indikator br. 23 – Lokacijski koeficijent zapošljavanja

Lokacijski koeficijent (LQ) je indeks kojim se vrši poređenje udela neke aktivnosti date oblasti sa udelom osnovne aktivnosti ili udruženih aktivnosti date oblasti.

Lokacijski kvocijent zapošljavanja za 2007.	Poljoprivreda		Saobracaj, skladištenje i veze		Trgovina		Gradjevinarstvo		Proizvodnja elektricne energije	
	RS	Opština	RS	Opština	RS	Opština	RS	Opština	RS	Opština
2003.	0.047	0.052	0.076	0.033	0.078	0.048	0.053	0.024	0.034	0.035
2004.	0.043	0.052	0.075	0.038	0.132	0.068	0.056	0.022	0.029	0.036
2005.	0.041	0.059	0.075	0.045	0.132	0.127	0.057	0.02	0.029	0.036
2006.	0.04	0.062	0.075	0.05	0.134	0.119	0.058	0.021	0.03	0.041
2007.	0.038	0.069	0.076	0.06	0.137	0.108	0.061	0.022	0.031	0.041

Lokacijski koeficijent na nivou opštine Kuršumljia je viši od republičkog lokacijskog koeficijenta u oblasti poljoprivrede i proizvodnje električne energije, a znatno manji od republičkog lokacijskog koeficijenta u oblasti saobraćaja, trgovine i građevinarstva.

Tendencija povećanja lokacijskog koeficijenta u oblasti poljoprivredne proizvodnje predstavlja osnovni pokazatelj kojim se poljoprivreda određuje kao mogući nosilac razvoja opštine.

Indikator br. 24 – Površina poslovnog prostora na 1000 stanovnika izgrađena prethodne godine

Indikator pokazuje rast intenziteta poslovnih aktivnosti.

Površina poslovnog prostora završenog date godine na 1000 stanovnika	2007.
Republika Srbija	
Kuršumljia	8937

Indikator br. 25 – Obim unutrašnjih SDI po glavi stanovnika

Strane direktne investicije (SDI) se definišu kao kompanije poreklom iz jedne države koje prave fizičke investicije u izgradnju fabrika u drugoj državi.

Obim SDI po glavi stanovnika pokazuje intenzitet aktivnosti transnacionalnih kompanija u regionu.

Trenutno u opštini nema direktnih stranih investicija.

Indikator br. 26 – Broj registrovanih privrednih subjekata na 1000 stanovnika

Broj registrovanih privrednih subjekata je važan faktor koji ukazuje na ekonomsku snagu regiona/opštine, ali trenutno ne postoje podaci o broju registrovanih privrednih subjekata na teritoriji opštine.

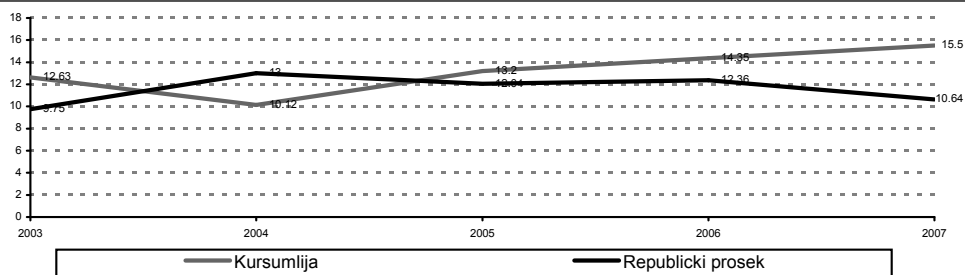
Indikator br. 27 – Neto broj novih preduzeća na 1000 stanovnika

Ovaj indikator može dati precizne podatke u vezi sa lokalnim ciklusom ekonomije. Drugo, dugoročno stanje balansa u neto broju novih preduzeća može da ukaže na opadanje/rast socio-ekonomskog razvoja regiona, a intenzitet jednog ili drugog procesa može da ukaže ili na dinamično ili na rigidno poslovno okruženje. Ne postoji podatak o broju novih preduzeća na teritoriji opštine Kuršumljia.

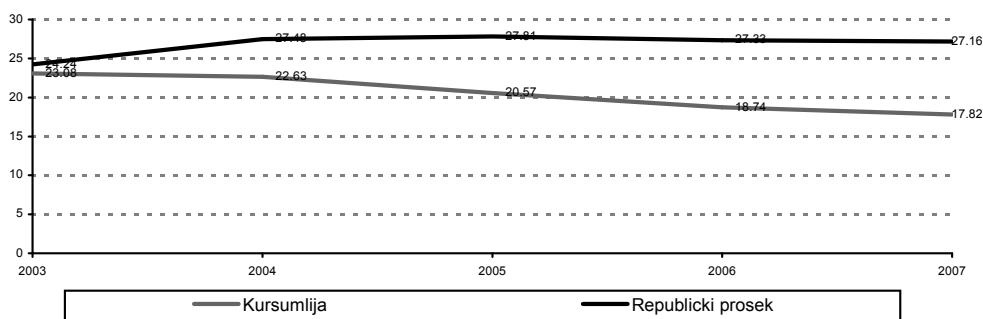
Indikator br. 28 – Ukupna aktivnost, stopa zaposlenosti i nezaposlenosti

Ove indikatore bi trebalo zajedno tumačiti kako bi se dobila opšta makroekonomska slika o uslovima tržišta radne snage na regionalnom nivou. Zaposlenost i stopa aktivnosti ukazuju na veličinu regionalne ekonomije u smislu dostupne radne snage i pokazuju intenzitet kojim lokalno stanovništvo učestvuje u ekonomiji.

Stopa nezaposlenosti	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.
Republika Srbija	12.63	13	12.04	12.36	10.64
Kuršumljia	9.75	10.12	13.2	14.35	15.5

Stopa zaposlenosti	2003	2004	2005	2006	2007
Republika Srbija	24.24	27.48	27.81	27.33	27.16
Opština	23.08	22.63	20.57	18.74	17.82

Stopa aktivnosti	Prema popisu iz 2002
Republika Srbija	45.32
Kuršumlija	41.54

Iz tabele se vidi da je najmanje nezaposlenih bilo 2003. godine, a od tada se stopa nezaposlenosti povećala za 5.75%, tako da 2007. godine iznosi 15.5 %.

Ukupna stopa zaposlenost opštine Kuršumlija u 2003. godini je iznosila 23.08, dok je u 2007. godini taj broj smanjen na 17.82. Linija kretanja zaposlenih je opadajuća, i ukazuje na to da se ona iz godine u godinu smanjuje.

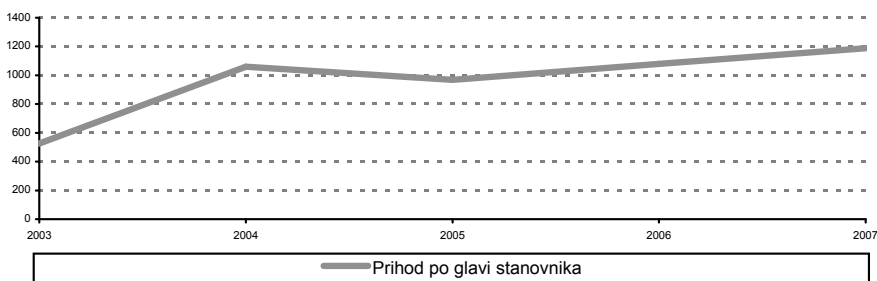
Tabela pokazuje da je učešće aktivnog stanovništva (stanovništva koje svojim aktivnostima obezbeđuje prihode) prema popisu iz 2002. godine 41.54%, nekoliko procenata manja od proseka u Republici Srbiji – 45.32.

Ovde je potrebno istaći da statistički podaci pokazuju da se nezaposlenost povećava do 2007 godine, međutim od 2007 do 2009 godine (preciznih podataka nema) došlo do drastičnog povećanja nezaposlenosti jer je došlo do raskida ugovora o privatizaciji preduzeća SIK Kopaonik I konfekcije 7. juli.

Indikator br. 29 – Fiskalni kapacitet opštine – Ostvarenje izvornih prihoda (fiskalnih oblika) po glavi stanovnika

Fiskalni kapacitet predstavlja sposobnost da se upotrebom različitih instrumenata poreske politike ostvari određen iznos budžetskih prihoda nekog javno-pravnog entiteta. Fiskalni kapacitet zavisi od dostignutog stepena materijalnog bogatstva opštine ili grada, odnosno od obima i strukture poreske osnovice na koju se može propisivati određena poreska obaveza i ostvarivati javni prihodi.

		2003.	2004.	2005.	2006.	2007.
1	Ukupno ostvarenje fiskalnih oblika izvornih prihoda	11188131.04	22296124.69	20057180.42	21986467.35	23684534.70
2	Broj stanovnika	21308	21036	20730	20361	19930
3	Prihod po glavi stanovnika (1/2)	525.07	1059.9	967.54	1079.83	1188.39

Fiskalni kapacitet se iz godine u godinu povećava, pa se u odnosu na 2003 u 2007 povećao skoro dva puta.

Ovakav trend povećanja fiskalnog kapaciteta po glavi stanovnika je, sa jedne strane, rezultat ukupnog povećanja izvornih prihoda, ali sa druge, doslo je do smanjenja broja stanovnika tako da se taj fiskalni kapacitet po glavi stanovnika kao indikator konstantno povećava.

Indikator br. 30 – Stepen zaduženosti opštine

Stepen zaduženosti budžeta jedinice lokalne samouprave ukazuje na to koliko nosioci politike imaju «prostora» za uzimanje dodatnih sredstava kojim se mogu realizovati određeni kapitalni projekti koji će biti u funkciji ostvarenja strateških ili razvojnih ciljeva opštine/grada.

		2009.	2010.	2011.
1	Ostvarenje ili procena ostvarenja TEKUĆIH prihoda budžeta za posmatranu budžetsku godinu	300 000 000,00	313 000 000,00	326 000 000,00
2.1	15% ostvarenja ili procene ostvarenja tekućih prihoda budžeta za posmatranu budžetsku godinu (1 X 15 / 100)	45 000 000	46 950 000	48 900 000
2.2	Iznos glavnice i kamate koji dospeva u posmatranoj godini	/	/	/
2.3	RASPOLOŽIVA SREDSTVA U APSOLUTNOM IZNOSU (2.1 – 2.2)	45 000 000	46 950 000	48 900 000
2.4	RASPOLOŽIVA SREDSTVA U RELATIVNOM IZNOSU - % UKUPNIH TEKUĆIH PRIHODA BUDŽETA (2.3 / 1 X 100)	15	15	15
3.1	50% ostvarenja ili procene ostvarenja tekućih prihoda budžeta za posmatranu budžetsku godinu (1 X 50 / 100)	150 000 000,00	156 500 000	163 000 000
3.2	Ukupan iznos neizmirenog dugoročnog zaduženja budžeta opštine ili grada za kapitalne investicione rashode	17720287		
3.3	RASPOLOŽIVA SREDSTVA U APSOLUTNOM IZNOSU (3.1 – 3.2)	132279713	156 500 000	163 000 000
3.4	RASPOLOŽIVA SREDSTVA U RELATIVNOM IZNOSU - % UKUPNIH TEKUĆIH PRIHODA BUDŽETA (3.3 / 1 X 100)	44	50	50

Opština Kuršumljia ima dugoročni kredit za izgradnju sportske hale i u narednom periodu neće biti dodatnih zaduživanja već samo otplata dospelih anuiteta.

3. PRESEK STANJA / TRENUTNA SITUACIJA

3.1 RG1: Ekologija

STANJE ŽIVOTNE SREDINE NA PODRUČJU OPŠTINE KURŠUMLIJA

ZAGAĐENJE VODA

Kroz teritoriju naše opštine protiču 3 reke: Kosanica, Banjska i Toplica, najveća od njih, koja predstavlja levu pritoku Južne Morave i nastaje ispod ogranaka planine Kopaonika od Lukovske i Đerekarske reke. Dužina glavnog toka reke Tolice iznosi 130 km, a od toga kroz Opštinu Kuršumljiju protiče u dužini od 50 km.

U svom gornjem toku Toplica je čista, živopisna reka bogata vodom čiji je kvalitet II klase. Nizvodno od Kuršumljije Toplica je nešto mirnija i teče širom dolinom, ali, nažalost, veoma zagađena jer se u nju uliva reka Banjska koja sadrži tehnološke otpadne vode koje potiču iz ŠIK «Kopaonika».

Iz tehnoloških procesa Kopaonika formiraju se otpadne vode od oko 150 m³, koje sa sobom nose velike količine drvnog mulja. Otpadne vode imaju nisku pH vrednost, a povećanu koncentraciju amonijaka, fenola, BPK, HPK i suspendovanih materija. Prema vrednostima BPK i HPK Banjska spada u IV klasu, a po vrednostima fenola u III klasu. Bakteriološki nalazi pokazuju visok stepen biološke kontaminacije.

ŠIK «Kopaonik» je uradio postrojenje za prečišćavanje industrijskih otpadnih voda. Postrojenje je locirano u samom krugu fabrike, na levoj obali reke Banjske i trenutno je u funkciji, ali rezultate ispitivanja još nemamo.

Uklanjanje tečnih i čvrstih materija u opštini nije adekvatno rešeno. U gradu postoji delimično izgrađena kanalizaciona mreža, dok se u prigradskim naseljima uklanjanje tečnih materija vrši preko septičkih jama. Celokupna gradska kanalizaciona mreža uključena je u reku Toplicu, a jedan deo u reku Banjsku – bez uređaja za prečišćavanje, tako da je neophodna izradnja gradskog kolektora.

Pijaće vode. Grad se snabdeva vodom sa 2 izvorišta. Izvorište «Toplica» je locirano na desnoj obali reke Toplice kapaciteta 50 l/sek. Vodovod je sagrađen 1933 godine, a zatim je u nekoliko navrata rekonstruisan. Na izvorištu postoji sedam bunara koji su povezani sa infiltracionim bazenom i crpnom stanicom sa rezervoarom za gasno hlorsanje vode. Drugo izvorište je Sokolovica čiji je kapacitet 4,5 - 6 l/sek koje snabdeva vodom neka prigradska naselja. Jedan deo grada se snabdeva vodom iz individualnih vodovoda ili lokalnih. Turistička banjska mesta nemaju rešeno pitanje vodosnabdevanja. Postojeći vodovodi su nedovoljni i neuslovnii.

Analizu higijenske ispravnosti vode za piće vrši zavod za zaštitu zdravlja iz Niša.

DEPONIJE

Čvrste otpadne materije iz grada se odnose na privremenu deponiju “Lakovski bregovi” koja se nalazi iznad grada na udaljenosti od 4,5 km, površine je 2,1 ha, a lokacija se nalazi na sporednom putu u širokoj jaruzi.

Regionalni eko-centar. Dana 16.05.2005. donet je nacrt Sporazuma o zajedničkom rešavanju problema komunalnog otpada u opštinama Jablaničkog, Topličkog i Nišavskog Okruga. Svi učesnici ovog sporazuma (18 opština) utvrdili su zajednički interes za rešavanje problema komunalnog otpada i upravljanje njime. Grad Niš i Opštine učesnici ovog Sporazuma opredelile su se za zajedničku regionalnu deponiju, što nalaže i nacionalna strategija upravljanja otpadom. Nova zajednička deponija će biti u skladu sa svim zakonskim i podzakonskim propisima i ispunjavaće standarde EU. Projektom su predviđene i transfer stanice – do kojih treba da se dopremi otpad gde će biti smešteni kontejneri i iz njih će da se transportuje smeće na regionalnu deponiju sa reciklažom.

Banje nemaju organizovanu službu za iznošenje smeća, pa je u letnjim mesecima ovaj problem veoma izražen, mada se povremeno angažuje JKP.

AEROZAGAĐENJE

Za ovaj životni prostor najveći problem predstavlja zagađenje koje potiče iz proizvodnih pogona ŠIK «Kopaonika» pošto oni za zagrevanje radnih prostorija i za potrebe parnih kotlova u procesu proizvodnje koriste mazut i otpad od drveta. Sagorevanjem ovih materija konstantno se oslobađa gusti dim, sa velikom količinom inertne prašine.

Upoređujući izmerene vrednosti emisije (ugljen monoksida, sumpor-dioksida, azotnih oksida, praškastih materija i gasovitih neorganskih jedinjenja fluora i hlora sa graničnim vrednostima emisije može se zaključiti da kotlarnice na mazut i kotlarnica RJ “Pilana” ne dovode do prekoračenja graničnih vrednosti emisije navedenih zagađujućih materija. Kotlarnica RJ “Šperana” dovodi do prekoračenja graničnih vrednosti emisije ugljen monoksida i praškastih materija, a razlog toga je nepotpuno sagorevanje goriva u ložnom uređaju i neadekvatan način doziranja goriva. Izgradnjom nove kotlarnice na čvrsto gorivo smanjiće se potrošnja mazuta za 30 – 40 %, a samim tim doći će do smanjenja aerozagađenja.

Pored ŠIK “Kopaonika” kao aerozagađivači u gradu se javljaju i kotlarnice drugih radnih organizacija i ustanova, zatim 2 pekare locirane u samom centru grada. U zimskim mesecima tu su i ložišta domaćinstava koja kao ogrev koriste drvo i ugalj. Zagađivači vazduha su i izduvni gasovi automobila, jer najviše oksida azota, ugljen monoksida, ugljovodonika i jedinjenja olova izbacuju se u atmosferu iz automobila .

RADIOAKTIVNI GROMOBRANI

Na teritoriji opštine Kuršumljia postojala su dva radioaktivna gromobrana: na soliteru u centru grada i zgradi zavoda “Zubor” u Kuršumlijskoj banji. Opštinsko veće je donelo zaključak o uklanjanju RAG sa zgrade solitera nakon čega je on ubrzo i uklonjen, a izgrađen je novi sistem gromobranske zaštite.

STOČNA PIJACA

Stočna pijaca se godinama nalazila u užoj centralnoj zoni grada, u kolektivnom stambenom naselju “Rasadnik I“, i kao takva nije zadovoljavala propisane uslove za ovaj tip objekta. Izgradnja nove stočne pijace je započeta 2005. godine u prigradskom naselju Mačkovac, da bi se naredne godine 2006. izvršilo njeno potpuno izmeštanje i početak rada na novoj adekvatnoj lokaciji.

SWOT analiza

SNAGE	SLABOSTI
- pogodan geografski položaj - 3 banje - 3 čiste reke - spomenik prirode- Đavolja varoš (I kategorija zaštite) - postojanje projekata - opština sa najvećim brojem sunčanih dana u Srbiji	- nedostatak finansijskih sredstava - nepostojanje LEAP - niska svest građana o očuvanju životne sredine - nepostojanje propisno izgrađene deponije -nepostojanje gradskog sistema za prečišćavanje otpadnih voda - postojanje velikog broja smetlišta - nekontrolisana upotreba veštačkih đubriva i preparata u polj. proizvodnji - velika količina izduvnih gasova - nedostatak mehanizacije u JKP-u - nekontrolisana seča šuma - buka u ugostiteljskim objektima u centru grada
MOGUĆNOSTI	PRETNJE
- donacije (nevladine organizacije, Fond za zaštitu životne sredine...) - edukacija građana - donošenje novih zakona -primena zakona i strožije sankcionisanje građana - izgradnja regionalne deponije	- nestabilna politička situacija - klizišta - elementarne nepogode (grad, poplave) - nedostatak odgovarajuće pravne regulative - centralizacija

3.2 RG2: Društvene delatnosti

ZDRAVSTVO

Dom zdravlja. Prva zgrada je izgrađena 1907. godine (današnja zgrada stomatologije). Bolnica je završena u jesen 1912. godine. Posleratna izgradnja počela je 1957. godine izgradnjom Grudnog odeljenja (danas Upravne zgrade). Stacionar je izgrađen 1961-1962. godine, a zgrada Dečjeg dispanzera, Ginekološke i rentgen službe, 1978. godine. Izgradnjom ovih objekata povećava se i broj lekara, kao i drugog medicinskog osoblja. Biohemijska laboratorija je počela sa radom 1951. godine, epidemiološka služba 1966. godine, a patronožna služba 1972. godine. Porodilište radi od 1946-1978. godine kada je zatvoreno zbog slova Zakona, jer nije ispunjavalo potrebne uslove: nije imalo operacionu salu i transfuziju, a osim toga bilo je neisplativo imati dva porodilišta na samo tridesetak kilometara rastojanja (imalo je Prokuplje). Nije bilo ni ginekologa. Porodačje su vršile babice uz pomoć lekara opšte prakse.

Dom zdravlja u Kuršumlji ima uglavnom sve službe predviđene Zakonom o zdravstvenoj zaštiti, i spada u red razvijenijih medicinskih ustanova ove vrste u Republici. Trenutno zapošljava 166 radnika, od toga su 21 specijalista, 10 lekara opšte prakse, 6 specijalista-stomatologa, 5 stomatologa, kao i 77 radnika srednjemedicinskog kadra, i ostale tehničke, dispanzerske službe:

- Ginekologija
- ATD
- Radnička ambulanta
- Epidemiologija
- Patronožna služba
- Interno odeljenje
- Laboratorija
- RO kabinet
- Pedijatrija
- Fizikalna medicina
- Socijalna medicina
- Opšta medicina sa internim odeljenjem
- Hitna služba

Ambulante Doma zdravlja u Kuršumlji se nalaze u sledećim mestima: Žuč, Kuršumlijska banja, Rudare, Dobri Do. Zdravstvene stanice su u Lukovskoj banji, Rači, Prolom banji, Grabovnici.

Dom zdravlja u Kuršumlji je bio u sastavu Zdravstvenog centra „Toplica“ – Prokuplje, a od aprila 1998. godine ponovo je samostalna medicinska ustanova sa svojim organima upravljanja. Poslednjih godina, uglavnom zahvaljujući sredstvima donatora, Dom zdravlja u Kuršumlji je dobio vrednu medicinsku opremu. Dešava se čak i da pacijenti iz Blaca i Prokuplja dolaze na specijalističke preglede. Sredstvima Nacionalnog investicionog plana obnovljene su sve zgrade Doma zdravlja, počev od krovne konstrukcije, sanitarija, kuhinje, novih fasada... U tom delokrugu sledi još aktivnosti, a pogotovu na boljem i estetskijem uređenju samog kruga, jer za sada u potpunosti taj ambijent ne održava pravi lik namene ustanove ove vrste. U to, između ostalog, spada i upadljivo zapuštena fontana dr Viliijema Melgarda, koja već odavno ne vrši svoju dekorativnu i smirujuću psihološku funkciju.

KULTURA

Biblioteka. Narodna biblioteka je osnovana 1948. godine i jedina je kulturna ustanova u gradu. Tokom svog postojanja promenila je veći broj lokacija, uglavnom u neuslovnim prostorijama, da bi se u proleće 2007. godine preselila u nove prostorije, koje su izgrađene sredstvima Opštine Kuršumljija, italijanske Opštine Pontedera, Ministarstva za lokalnu samoupravu i Ministarstva kulture. Sada je Biblioteka smeštena u novoj zgradi koja se nalazi u Karađorđevoj ulici, i raspolaže sa oko 220 m² površine.

Biblioteka raspolaže knjižnim fondom od blizu 30.000 knjiga iz svih oblasti stvaralaštva. Od 2005. godine, među prvima u Srbiji, Biblioteka je uključena u bibliotečki informacioni sistem COBBIS, koji svim zainteresovanom omogućava, putem interneta, pretraživanje kataloga kuršumlijske biblioteke, kao i većine biblioteka Srbije.

U sklopu biblioteke je oformljen i Legat akademika Vojina Šulovića, svetski priznatog medicinskog stručnjaka, koji je rodom iz Kuršumljije. Legat, za sada, raspolaže sa oko 400 knjiga iz medicine i iz drugih oblasti, kao i kolekcijom brojnih priznanja (diploma, povelja, odlikovanja) iz celog sveta, koje je akademik Šulović dobijao tokom svoje bogate karijere.

Uprkos ograničavajućim uslovima neadekvatnog prostornog smeštaja, Biblioteka je tokom čitavog svog postojanja vršila funkciju svojevrsnog kulturnog centra opštine i organizovala je preko stotinu najraznorodnijih kulturnih manifestacija – promocija knjiga, izložbi, koncerata, pozorišnih predstava i drugih programa. U organizaciji Biblioteke, sa krajnje oskudnim finansijsko-tehničkim sredstvima, u Kuršumljiji su gostovale sve značajnije ličnosti srpske kulture i umetnosti. Za svoja postignuća i ukupni rad Narodna biblioteka Kuršumljije je do sada nagrađena sa dva prestižna priznanja: Republičkom nagradom „Infotekar“ – za unapređenje informatičke kulture i poslovne komunikacije u bibliotečkoj delatnosti; i „Svetosavskom poveljom“ – najvišim priznanjem Topličkog okruga za doprinos kulturi i prosveti.

OBRAZOVANJE

Predškolsko vaspitanje. Prvo obdanište je otvoreno 1934. godine, a odobrenje od Ministarstva prosvete dobilo je Kolo srpskih sestara. Za tu priliku je bio zakupljen mali prostor u zgradi, ali su rastuće potrebe deca i porodica, ne samo za radom vaspitača nego i zbrinjavanje dece, usloveli su izgradnju novog objekta. Izgradnja je otpočela 28. avgusta 1977. godine na zemljištu na kojem se ranije nalazio garnizon JNA. Na Dan Oslobođenja Kuršumljije 28. avgusta 1979. godine svečano je otvoren novoizgrađeni kombinovani dečji objekat - Dečji vrtić „Sunce“ kapaciteta 126 mesta.

Osnovno obrazovanje. U Kuršumljiji postoje dve osnovne škole OŠ „Drinka Pavlović“, OŠ „Miloje Zakić“ i dislocirana OŠ „Kosta Vojinović“ iz Podujeva. Prva osnovna škola na teritoriji Kuršumljije je otvorena 1872. godine u selu Babica, a u Merčezu i Lukovu 1873. godine i radile su i u doba Turaka.

Srednje obrazovanje. Kuršumljija ima dve srednje škole, Ekonomsku školu i Gimnaziju, i dislocirane škole iz Podujeva, Gimnazija i Tehnička.

Ekonomska škola je osnovana 20. septembra 1954. godine na zahtev Narodnog odbora Kosaničkog sreza. Te prve godine radio je prvi razred u koji je upisano 180 učenika iz čitave Toplice, a zatev za njenim otvaranjem se pokazao opravdanim jer je time bilo rešeno pitanje školovanja mladih ne samo sa teritorije opštine Kuršumljia.

Godine 1962. rešenjem Ministarstva prosvete Republike Srbije Gimnazija je počela sa radom u prostorijama OŠ "Drinka Pavlović". Gimnazija je prihvatila učenike sa teritorije Opštine Kuršumljia, bivšeg Sreza Kosaničkog, po prostoru najveće opštine Topličkog Okruga sa oko 90 naselja. Izgradnja nove škole otpočela je na lokaciji Karađorđeve ulice. To, urbanistički ne baš najbolje rešenje, estetski uobličava dobro odgajeni park raznovrsne flore endemskih i drugih biljaka, koji je oformljen tek 1977. godine. Godine 1964. je škola počela sa radom u sadašnjoj zgradi ali samo u desnom krilu zgrade. Godine 1968. školska zgrada je u potpunosti dovršena i u priličnoj meri opremljena za izvođenje nastave kako Gimnazije, tako i Ekonomske škole, jer ove dve škole koriste iste prostorije od useljavanja i dalje. Godine 1978. škola je prešla na centralno grejenje, a urađen je sportski teren sa svlačionicama i reflektorima.

Nastavnička zbornica, sala za fizičko vaspitanje sa svlačionicama dorađeni su 1978. godine. Od 1986. do 1987. već dotrajali školski krov je skinut i dograđeno je potkrovlje. Ovom rekonstrukcijom čitava građevina dobila je savremeniji, moderniji izgled kako u eksterijeru tako i u novim prostorijama potkrovlja gde su smešteni i opremljeni kabineti za informatiku, fiziku, i hemiju. 2001. postojeće osvetljenje zamenjeno je neonskim, fiskulturna sala je dobila nove reflektore, škola nova ulazna vrata i pregradni zid u prizemlju donacijom MERCY CORPS. 2003. - 2004. urađena je kompletna adaptacije mokrog čvora.

Gimnazija je od osnivanja pratila jedan trend koji je i danas vrlo aktuelan, a to je investiranje i ulaganje. Svih 40 godina ova ustanova neprestano investira i ulaže u ljude i u nove naraštaje. Kolektiv danas čine profesori koji su postavili temelje kuršumlijske gimnazije ali i mladi profesori, pa se može reći da je spoj mladosti i iskustva prava formula za produktivnu školu.

SPORT

Sportski klubovi. Svi klubovi rade pod okriljem Sportskog saveza koji obuhvata 8 registrovanih klubova sa teritorije opštine Kuršumljia, i to:

Ženski fudbalski klub „Kolibri“– osnovan 01.06.2002. godine, rang takmičenja I liga.

Fudbalski klub „Kosanica“– osnovan je 1928. godine pod imenom „Kačuša“. Trenutni rang je međuopštinska liga.

Karate klub „Toplice“– osnovan 26.12.1976. godine.

Tekvondo klub „Korio“– osnovan 1994. godine. Takmiče se na republičkom nivou (II rang takmičenja).

Odbojkaški klub „Toplički vitezovi“ – osnovan je 1997. godine i takmiči se u međuokružnoj ligi.

Košarkaški klub „Kuršumljia“– osnovan 27.04.1973. godine i takmiči se u II srpskoj ligi.

Rukometni klub „Planinka“ – osnovan je 02.09.1994. godine i takmiči se Super ligi. Osvajač je dva Kupa Srbije.

Ženski odbojkaški klub „Meteor“ – osnovan 2000.godine i takmiči se II srpskoj ligi.

KANCELARIJA ZA MLADE

Izrada Nacionalne strategija za mlade u Srbiji je prvi korak ka sistemskom rešavanju položaja mladih i jedan od prioriteta Vlade Republike Srbije i Ministarstva omladine i sporta. U okviru nje je prisutan princip decentralizacije što olakšava realizaciju ciljeva i odgovaranje na specifične potrebe mladih u svakoj lokalnoj zajednici. Osnovna svrha otvaranja mreža Kancelarija za mlade na regionalnom i lokalnom nivou jeste podrška mladima i uspostavljanje partnerstva sa mladima. Inicijative i Toplički upravni okrug inicirali su formiranje Kancelarija u opštinama Topličkog okruga. Prvi korak predstavljalo je rešavanje pitanja zvaničnog otvaranja Kancelarije za mlade, kao i imenovanja koordinatora. Opština Kuršumljia je aplicirala kod Ministarstva omladine i sporta sa projektom “Glas mladih Kuršumljije”, koji je prihvaćen i kojim je predviđeno osnivanje Kancelarije za mlade u Kuršumljiji, kako bi se obezbedilo da mladi ljudi budu nosioci aktivnosti podizanja svesti o problemima mladih i aktivnom učestvovanju u njihovom rešavanju.

Kancelarija za mlade u Kuršumljiji je zvanično otvorena 30.marta 2009. godine i smeštena je u zgradi JKP “Toplica”. Za ovih par meseci rada Kancelarija je osnovala i tehnički opremila Info centar, učestvovala u organizovanju otvorenog kadetskog Balkanskog prvenstva u šahu u Prolom banji, organizovala izložbu nagrađenih grafika, manifestaciju farbanja jaja uoči Uskrsa, program povodom dana obeležavanja Dana Roma.....**Plan jačanja kapaciteta Kancelarije za mlade u Kuršumljiji i razvoj institucionalnog okvira i omladinskih klubova** u narednom periodu predviđa dalje aktivnosti u cilju:

- osnaživanja omladinskih grupa
- afirmisanja kulture
- zapošljavanja mladih, samozapošljavanja
- brige o zdravlju
- stop diskriminaciji
- informisanosti

CRVENI KRST KURŠUMLIJE

Ova organizacija je osnovana 1903. godine. 1984. godine iz male kancelarije u centru grada seli se u svoje prostorije u zgradi u Topličkoj ulici, gde se nalazi i danas. Prvobitno je uloga ove organizacije bila samo simbolična, dok svoj pravi značaj dobija posle velikog zemljotresa na Kopaoniku 1984. godine kada su stradala mnogobrojna potkopaonička sela na teritoriji Kuršumljije. Preko Crvenog krsta su mnogobrojne humanitarne oganizacije učestvovala u pružanju pomoći stanovništvu pogođenom ovom katastrofom.

Danas se rad Crvenog krsta sastoji u pružanju pomoći u vidu hrane, obuće, odeće i sredstava lične higijene ugroženom stanovništvu i raseljenim licima iz Hrvatske i Kosova i Metohije, kojih još uvek ima u velikom broju u ovoj opštini. Komesarijat za

izbeglice Republike Srbije preko ove organizacije zbrinjava raseljena lica iz Bosne i Hrvatske u **Kolektivnom centru „Selova“**. Centar je osnovan 1995. godine i u njemu je u početku boravilo oko 400 ljudi, a sada ih ima 80 i to uglavnom starih i radno nesposobnih.

Poslednjih pet godina u zgradi Crvenog krsta radi Narodna kuhinja. U restoranu je moguće ručavanje i uzimanje hrane, a vrši se i njeno distribuiranje u centru u Barlovu. Narodnu kuhinju Crveni krst Kuršumljija finansira iz sopstvenih sredstava. Dodatne izvore prihoda dobija od od izdavanja svojih prostorija u komercijalne svrhe. Izdavanjem restorana za slavlja i iznajmljivanjem tri lokala koje poseduje delimično se pokrivaju ovi materijalni troškovi.

Jedan vid pomoći Crvenog krsta u narednom periodu biće kupovina i snabdevanje seoskog stanovništva u zabačenim selima osnovnim životnim namirnicama, kao i kupovina školskog pribora i organizovanje izleta za decu koja žive i školuju se u seoskim područjima.

Danas ova organizacija zapošljava 45 stalnih radnika. Raspolože dovoljnim brojem stambenog prostora, kuhinjom, restoranom, vozilima i stručnim i opremljenim kadrom koji omogućavaju njeno pravilno funkcionisanje.

SOCIJALNA ZAŠTITA

Centar za socijalni rad «Borovnjak» u Kuršumljiji osnovan je Odlukom Skupštine opštine Kuršumljija 26.01.1981. godine. 1983. godine je počeo da radi u okviru SIZ-a i Službe za zaštitu dece, dok se od 1990. godine formira kao samostalana institucija.

Prava koja građani ostvaruju u sistemu socijalne zaštite preko Centra su: zaštita dece, omladine, odraslih i starih lica, materijalno obezbeđenje, dodatak za pomoć i negu drugog lica, pravo na pomoć za osposobljavanje za rad, pravo na smeštaj u drugu socijalnu ustanovu ili porodicu. Prema Odluci SO-e u proširena prava spadaju: jednokratne novčane pomoći, pomoć za nabavku opreme za smeštaj u ustanovu socijalne zaštite, pogrebni troškovi i druge pomoći u naturi.

Radi uspešnog obavljanja predviđenih aktivnosti u Centru su formirana dva tima i to: Tim za zaštitu dece i omladine i Tim za zaštitu odraslih i starih lica. Kod organizacije rada preovladava teritorijalna podela koja radi po teritorijalnom principu iz razloga što se u našim uslovima ova podela pokazala kao svrsishodna.

Ukupan broj zaposlenih radnika u Centru je 13. Strukturu zaposlenih čine: direktor, jedan diplomirani socijalni radnik, dva socijalna radnika, jedan diplomirani pravnik i jedan pravnik (obavlja poslove iz nadležnosti SO Kuršumljija), jedan pedagog, jedan psiholog, šef računovodstva, vozač-blagajnik i jedan radnik na tehničkim poslovima. Centar poseduje šest prostorija u zgradi u kojoj je smešten i Crveni krst.

Ključni problemi u radu centra je nedostatak organizovane službe pomoći u kući za stara i nepokretna lica na terenu, nedostatak dnevnog boravka u gradu za stara lica i decu sa posebnim potrebama i nagli porast lica koja su stanju socijalne potrebe i svakodnevno se obraćaju za jednokratnu pomoć.

Broj korisnika i njihova struktura. U 2008. godini bilo je ukupno 1.332 korisnika.

Kretanje ukupnog broja korisnika po starosnim grupama

Starosna grupa	2007.	2008.
Deca i omladina	458	453
Odrasla lica	663	610
Ostarela lica	180	269
UKUPAN BROJ KORISNIKA	1301	1332

Iz tabele se vidi da je došlo do izvesnog povećanja broja korisnika u 2008. godini u odnosu na 2007. godinu. Broj korisnika je mnogo veći sa kojima centar radi, ali se pojedine usluge ne evidentiraju kroz kartone.

Centar se susreće sa velikim problemom starih ljudi koji žive na ivici siromaštva i koji jedva uspevaju da prežive. Radi se o starim i hronično obolelim licima, koja su najčešće prepuštena sama sebi i kojima je pomoć i te kako potrebna. U našoj opštini ne postoji dnevni boravak za stare, niti bilo koja slična organizacija koja bi se bavila njihovim potrebama i problemima. Posebni problem Centru predstavlja nedostatak slobodnih mesta u specijalnim domovima za smeštaj duševno obolelih lica ("Pčelice" - Kragujevac, "Jelenac" - Tešice, Kulina, Stari Lec Veternik i sl.).

SWOT analiza

SNAGE	SLABOSTI
- Dovoljan broj prosvetnih radnika, - veliki broj talentovanih učenika, - dobra kadrovska i tehnička opremljenost u Crvenom krstu, -dobra saradnja sa humanitarnim organizacijama - veliki broj volontera u Crvenom krstu, - bogato kulturno nasleđe, - veliki broj mladih stvaralaca, - postojanja projekata, - bogata sportska tradicija, - postojanje opremljenih sportskih objekata, - zainteresovanost dece i mladih za sport, - 8 sportskih klubova, - postojanje Lokalnog akcionog plana za raseljena lica	- nedostatak finansijskih sredstava, - velika nezaposlenost, - nedovoljna (međusobna) saradnja lokalnih institucija - loša tehnička opremljenost škola, - nedovoljan broj kulturnih manifestacija, - slaba praćenost medija, - veliki broj socijalno ugroženih porodica, - veliki broj raseljenih lica, - nedovoljan broj profesionalnih kadrova u kulturi, - nedovoljno prostora u predškolskim ustanovama, - odlazak mladih sportista, - odliv obrazovane mlade snage,
MOGUĆNOSTI	PRETNJE
-bolja saradnja sa nadležnim Ministarstvima, - edukacija građana, - decentralizacija, -saradnja sa drugim gradovima i državama, - promovisanje zajednice putem medija.	- nestabilna politička situacija, - poremećen sistem vrednosti, - porast delinkvencije i socijalno neprihvatljivog ponašanja, - loša ekonomska situacija

3.3 RG3: Privreda i poljoprivreda

U Kuršumljii je postajalo nekoliko društvenih preduzeća koja su do 90-ih uspešno poslovala i to ŠIK „KOPAONIK“, MK „7. juli“, MI „Metalac“, AD „PLANINKA“ i zapošljavala oko 5.000 ljudi.

Međutim počev od 2000. godine došlo je do privatizacije pomenutih preduzeća. Ovaj proces je nepovoljno uticao na stanje u privredi opštine Kuršumljia, a time i na zaposlenost, jer su ugovori o privatizaciji raskinuti sa vlasnicima SŠK „KOPAONIK“ i MK „7. juli“, koja su ujedno i zapošljavala najveći broj ljudi .

Trenutno u opštini Kuršumljia prema zvaničnim podacima Nacionalne službe za zapošljavanje ima oko **3.500 nezaposlenih**, a nezvanično i do 6.000, što je i glavni problem od koga zavisi opstanak ljudi.

Velika nezaposlenost je i razlog što veliki broj ljudi iz godine u godinu masovno odlazi iz Kuršumljije, pre svega u Beograd, Niš, kao i u inostranstvo.

SWOT analiza

SNAGE	SLABOSTI
- povoljan geopolitički položaj Opštine Kuršumljia - velike površine ekološki očuvanog poljoprivrednog zemljišta - postojanje obnovljivih prirodnih resursa pogodnih za proizvodnju električne energije - bogatstvo šumskih plodova, lekovitog bilja i divljeg voća - postojanje kvalifikovane radne snage	- velika nezaposlenost (posebno ženske populacije) - loša saobraćajna infrastruktura - razućdenost teritorije Opštine Kuršumljia - veliki odliv stanovništva, posebno visokokvalifikovane radne snage - nedostatak razvojnih projekata - komplikovane procedure i otežan pristup ozvorima finansiranja Republike Srbije (Fond za Razvoj RS) - nedostatak zemljišta u svojini opštine
MOGUĆNOSTI	PRETNJE
- proizvodnja zdrave hrane - proizvodnja električne energije korišćenjem obnovljivih prirodnih resursa - blizina tržišta AP Kosovo i Metohija - mogućnost pristupa i niska kamatna stopa (1% na godišnjem nivou) izvorima finansiranja Republike Srbije (Fond za razvoj RS)	- zapostavljenost razvoja Opštine Kuršumljia od strane Republike Srbije - svetska ekonomska kriza - nerešen status AP Kosovo i Metohija

3.4 RG4: Turizam

Opština Kuršumljia raspolaže brojnim prirodnim resursima za razvoj i intenziviranje različitih vidova turizma, koji su nedovoljno valorizovani i iskorišćeni. Najznačajniji turistički potencijal predstavljaju tri banje: **Prolom**, **Kuršumlijska** i **Lukovska** sa izuzetnim vrednostima termomineralnih voda, povoljnim klimatskim uslovima i očuvanom životnom sredinom. Turističku ponudu upotpunjuju **Đavolja varoš**, jedinstven prirodni fenomen ne samo u našoj zemlji nego i u svetu, planinski pojasevi Kopaonika, Majdan, Radan planine, Sokolovice i Pilatovice i raznovrsna lovna divljač.

Danas na teritoriji opštine postoji 766 soba i 1.536 ležaja. Od smeštajno-ugostiteljski objekata van banja izdvajaju se **Motel "Rudare"** (kapaciteta 30 soba i 60 ležaja) i **Motel "Rado"** (kapaciteta 8 soba i 17 ležaja). U opštini postoji ukupno 47 kafana, bifea, kafića i drugih ugostiteljskih objekata, kapaciteta 950 sedišta i 3.258 sedišta.

Prolom Banja

Prolom Banja se nalazi 23 km jugoistočno od Kuršumljije, na južnim padinama planine Sokolovice (550-668 m nadmorske visine). Klima je umereno kontinentalna. Vode Prolom Banje su azotne, visokoalkalne (pH 8,4), niskomineralizovane (175 mg/l), natrijumhidrokarbonatne, silicijumske hipoterme, temperature (28-29 °C), i imaju prirodno diuretičko i baktericidno svojstvo. Primenjuju se za lečenje bolesti bubrega i mokraćnih puteva, bolesti organa za varenje, bolesti kože, bolesti perifernih krvnih sudova, vanzglobnog reumatizma.

U Prolom Banji postoje dva razbijena izvorišta prirodnih termomineralnih voda i pet bušotina u njihovoj blizini: istočno ili glavni izvorište u dolini Banjskog potoka i zapadno izvorište ili "Pupavci" u dolini Dubočkog potoka.

Od 1989. Godine AD „Planinka“ pakuje i distribuira Prolom vodu na tržištu u zemlji i inostranstvu.

Prolom Banja je poznata i po lekovitom blatu koje se koristi za lečenje kožnih bolesti, bolesti perifernih krvnih sudova, reumatskih oboljenja i nekih oboljenja prostate.

Intenzivan razvoj Prolom Banje počinje 1961. godine. U narednim decenijama broj turista se polako povećavao.

Hotel "Radan" sa dva depandansa kategorisan je sa 3 zvezdice, ima 440 ležajeva (jednokrevetne, dvokrevetne sobe i apartmani). U svim sobama je lekovita Prolom voda. Sve sobe imaju TV sa kablovskim sistemom, frižidere i telefone. Hotel poseduje zatvoreni bazen sa lekovitim vodom, teretanu, saunu, đakuzi, terene za male sportove, bilijar, stoni tenis, šah. Gostima se pružaju sledeći tretmani: pitke kure lekovite vode, hidroterapija, blatna terapija, elektroterapija, kineziterapija, ručna masaža, laseroterapija, kompleksna terapija celulita, masaža toplim kamenjem, ručna masaža celog tela, terapija biopton lampom. Hotel svake godine organizuje sledeće manifestacije: Mis Prolom Banje, Zlatni glas Prolom Banje, Zlatna frula Prolom Banje, Vidovdanski dani Prolom Banje, Likovna kolonija "Bele Crkve" i Foto kolonija "Đavolja varoš".

U **domaćoj radinosti** postoji 1.700 ležaja. Od privatnog sektora u ponudu je uključen i "Gareto konak" koji posluje od 1963. godine. On raspolaže sa 26 soba, 2 apartmana, 60 ležaja, kao i restoranom (150 sedišta) i terasom (50 mesta).

"**Etno krčma**" se nalazi 200 m od hotela "Radan", na obali Prolomske reke. U njoj se nalazi postavka seoskog domaćinstva sa početka 20. veka, i deo u kom se pripremaju specijaliteti kuršumlijskog kraja i služe domaća rakija od divlje kruške, Prolom HBH pivo i Prolom sokovi.

Kuršumlijska Banja

Kuršumlijska Banja se nalazi na jugoistočnim padinama Kopaonika, u kotlini Banjske reke, na 442 m nadmorske visine. Lekovite vode Kuršumlijske Banje korišćene su još za vreme Rimljana, ali tek sa izgradnjom Zavoda za specijalizovanu rehabilitaciju "Žubor" (1989), postaje moderna banja. Banja je specijalizovna za lečenje povreda i oboljenja lokomotornog sistema, reumatskih i ginekoloških oboljenja.

Na području Kuršumlijske Banje pronađeno je više vrsta plemenitih voda, po kojima se svrstava u najatraktivnija banjska mesta u Evropi. Najvažnije su termomineralna sumporovita voda "Žubor" (temperature 67°C, koristi se za lečenje povreda), ugljokisela voda "Mamurluk" (temperature 25°C, idealna za piće), alkalna voda "Alkal" (temperature 14°C, pomaže kod lečenja psorijaze i gastritisa), magnezijumska, gvožddevita voda "Devojačka voda za oči", karstna izdanska plemenita voda "Prepolac" i karstna voda za piće "Bunjac".

U zavodu za specijalizovanu rehabilitaciju "**Žubor**" terapijski blok se sastoji od hidroterapije, blatne terapije, elektroterapije i kinezi terapije. Smeštajni deo Zavoda je B kategorije, 240 ležajeva i 250 mesta u restoranu. Zavod je 2006. godine prestao sa radom.

Od ostalih smeštajnih kapaciteta u Banji se nalazi **Vila "Milica"** (26 soba, 55 ležaja), **Restoran "Prepolac"** (150 mesta), **objekti Crvenog krsta** (10 soba, 25 ležaja, restoran 80 sedišta). **Domaća radinost** raspolaže sa 30 soba i 76 ležaja.

Od kako je 2006. godine Zavod "**Žubor**" prestao sa radom Banja je potpuno zamrla.

Lukovska Banja

Lukovska Banja se nalazi 36 km zapadno od Kuršumlje, na istočnim padinama Kopaonika, na nadmorskoj visini od 681 m. Poznata je po najvećem broju izvora termomineralnih voda (37). Međutim, izvori su nedovoljno istraženi, slabo kaptirani i gotovo neiskorišćeni.

Vode Lukovske Banje su prema mikrosastavu hidrokarbonatne, natrijumske, magnezijско-kalcijumskog tipa i mogu se koristiti u sklopu medicinske rehabilitacije, za bolesti lokomotornog aparata, ginekoloških oboljenja i kožnih bolesti. U Gornjoj Banji postoje dva blatna termalna izvora, koji su preuređeni u otvorene bazene.

Intenzivan razvoj banje počinje 1999. godine kada je izgrađen **hotel "Kopaonik"**. **Depandans "Mladost"** je uređen 2003. god. tako da banja danas ima 180 ležaja u

hotelskom smeštaju. Hotel "Kopaonik" i dependans "Mladost" imaju svoja medicinsko-terapijska odeljenja sa ordinacijom lekara, odeljenjima za hidroterapiju, elektroterapiju, ručnu masažu i peloido-terapiju i zatvorene bazene sa lekovitom vodom za rekreaciju i rehabilitaciju.

U septembru 2009. godine otvoren je hotel "**Jelak**", koji ima 62 sobe i biće kategorisan sa četiri zvezdice.

Banja poseduje sportsko-rekreativne sadržaje: sportsku halu za rukomet, odbojku i košarku, dva otvorena sportska terena za male sportove, teren u pesku, zatvoreni bazen, ski stazu sa žičarom, ski lift i obeležene "staze zdravlja".

Ostali smeštajni kapaciteti čine **Vila "Treska"** (20 ležaja), **kamp** (50 ležaja) i **domaća radinost** (32 sobe, 81 ležaj).

Od otvaranja hotela "Kopaonik", Banja počinje da belazi značajan porast broja gostiju.

Đavolja varoš

Đavolja varoš se nalazi 27 km jugoistočno od Kuršumljije. Uredbom Vlade Republike Srbije proglašena je za spomenik prirode od izuzetnog značaja i stavljena u prvu kategoriju zaštite. Ušla je u uži krug izbora za " Sedam svetskih čuda prirode", ali se nije plasirala u finale. Trenutno je na Rezervnoj listi. Ako bilo koji kandidat od 28 finalista bude suspendovan, a zatim i eliminisan iz kampanje, New7Wonders će izabrati nekog od 7 prvoplasiranih sa Rezervne liste. Na osnovu stručne dokumentacije Zavoda za zaštitu prirode Srbije, Đavolja varoš, kao prirodno dobro posebnih vrednosti od svetskog značaja, predložena je za upis u Listu svetske baštine pri UNESCO.

Đavolja varoš predstavlja skupinu vretenastih stubova sa kamenim kapama, koje se nazivaju zemljane piramide, kule ili glavutci. Na površini od preko 4.300 m² nalazi se preko 200 stubova, različitih visina. Ovde postoje i dva izvora jako kisele vode sa visokom mineralizacijom (Đavolja voda i Đavolje/crveno vrelo).

Čudnovato poređane figure, temelji bogomolje, ostaci srednjovekovnih rudnika, voda koja zbog oksidacije na prostoru gde se izliva menja boju tla, doprineli su tome da narod o ovom fenomenu ispriča brojne legende. Po jednoj, figure predstavljaju okamenjene svatove koji su hteli da venčaju brata i sestru, po drugoj to su okamenjeni đavoli koje su đaci nadmudrili u opkladi, po trećoj to su đavoli kojih su se ljudi oslobodili. Međutim nastanak piramida jednostavno se objašnjava razornim delovanjem vodne erozije.

Lovna osnova

Opština Kuršumljia raspolaže pogodnim uslovima za život različitih vrsta divljači i razvoj lovstva. Glavne lovne divljači u lovištima su divlja svinja, jarebica i zec. Ranije se lovila i srneća divljač, koja je zbog sadašnjeg lovnog stanja zaštićena.

Na teritoriji opštine ustanovljena su **tri lovišta**: "Kosanica" (68.207 ha), "Šumata" (18.964 ha) i "Sokolovica" (7.975 ha). U okviru sva tri lovišta postoje rezervati za divljač. U okviru lovišta "Sokolovica" 1987. godine oformljeno je prihvatilište za

mufloonsku divljač, a 1997. godine ustanovljeno je uzgajalište krupne divljači "Mileševa voda" na površini od 466 ha, u kom se gaje običan jelen i divlja svinja.

Lovištem "Kosanica" gazduje lovačko udruženje "Soko", koje broji između 500 i 600 članova, raspoređenih u nekoliko sekcija. LU "Soko" poseduje visoke čeke za lov divljači i lovački dom u centru Kuršumljije. LU "Soko" poznato je po tradicionalnoj lovačko-turističkoj manifestaciji "hajka na vukove" koja se održava u februaru.

SWOT analiza

SNAGE	SLABOSTI
- povoljan geostrateški položaj - na teritoriji opštine postoje tri reke (Kosonica, Toplica, Banjska) i tri banje (Kuršumlijska, Prolom, Lukovska) - prirodni fenomen "Đavolja varoš" - očuvana prirodna sredina - veliki broj izvora mineralnih voda - bogato kulturno – istorijsko nasleđe - zdrava hrana i bogata tradicija (arheološka nalazišta iz rimskog i vizantijskog perioda; manastiri iz doba Nemanjića, XII vek, Sv. Nikole i Sv. Bogorodice) - veliki potencijali za razvoj seoskog, lovnog i ribolovnog turizma - potencijali za razvoj jezerskog turizma - veliki potencijali za razvoj planinskog turizma (Lukovska banja) - niska cena turističko – ugostiteljskih usluga	- neizgrađena putna infrastruktura - nedostatak finansijskih sredstava - teritorija banja nije zakonski definisana, Prolom i Kuršumlijska banja nemaju urbanistički plan - nedostatak kadrova odgovarajuće kvalifikacije - nepostojanje turističke strategije i banjskih strategija - nedovoljni smeštajni kapaciteta, i gotovo da nema nikakvih sadržaja mimo hotela - nedostatak kulturnih dešavanja - loša saradnja između glavnih nosilaca turističke ponude i TO Kuršumlije - loša saradnja sa drugim opštinama - saradnja sa Zavodom za zaštitu spomenika iz Niša veoma je loša - iz banja se ne organizuju izletničke ture (osim do Đavolje varoši) - spomenici kulture se ne obnavljaju, a fasade zgrada iz savremenog perioda se uništavaju i ne obnavljaju - Kuršumlija nema razglednice, suvenire, radnju za prodaju suvenira - manastiri Sv. Nikole i Sv. Bogorodice nisu obeleženi, niti osvetljeni, i ne postoji odgovarajući put do manastira Sv. Bogorodice - u banjama ima mnogo bespravno sagrađenih objekata, nije regulisana kanalizacija i tekuća voda - loša signalizacija - nizak nivo ekološke svesti građana postoji veliki broj divljih deponija, u banjama ne postoji organizovano odnošenje smeća - nedostatak preduzetničkog duha - nedovoljan broj domaćinstava ima računare i pristup internetu - nepostojanje promotivne strategije

MOGUĆNOSTI	PRETNJE
- podrška TOS i Udruženja banjских i klimatskih mesta - podrška nadležnih ministarstava - saradnja sa nevladinim organizacijama, stranim donatorima, visokoškolskim institucijama i udruženjima građana - međuopštinska i međuregionalna saradnja - zakonsko definisanje banja - izrada urbanističkih planova Prolom i Kuršumlijske banje - unapređenje saradnje sa Zavodom za zaštitu spomenika iz Niša - zaštita i konzervacija spomenika prirode od strane UNESCO	- nizak socio – ekonomski standard stanovništva - loša regionalna putna mreža - nestabilna politička situacija - blizina administrativne granice - velika migracija stanovništva - nepostojanje direktnih autobuskih linija iz većih centara do banja (Lukovske i Kuršumlijske)

4. STRATEŠKI DOKUMENT

4.1 Vizije, prioriteti i ciljevi: *Generalna slika*

Ekologija	Društvene delatnosti	Privreda i poljoprivreda	Turizam
Vizija: 2019. godine Kuršumljia je održiva i komunalno opremljena zajednica, bogata zelenim, čistim i uredenim površinama, sa očuvanom i ekološki zdravom životnom sredinom i odgovornim ponašanjem svojih građana prema njoj.	Vizija: 2019. godine Kuršumljia je moderna opština sa dobrom zdravstvenom i socijalnom zaštitom, koja kroz edukaciju i bogate sportske i kulturne sadržaje podjednako pruža podršku mladim i starijim generacijama u razvijanju njihovih duhovnih i materijalnih vrednosti.	Vizija: 2019. godine opština Kuršumljia pripada krugu srednje razvijenih opština u Srbiji, sa unapređenim i održivim uslovima za razvoj privrede i poljoprivrede.	Vizija: Do 2019. godine naša opština će postati jedna od najpoznatijih i najposećenijih turističkih destinacija u Srbiji i na Balkanu, prepoznatljiva po: geomorfološkom fenomenu i čudu prirode Đavoljoj varoši; banjama (Kuršumljiska, Prolom, Lukovska) koje pružaju vrhunske usluge lečenja, rehabilitacije, odmora i rekreacije, ali i mogućnosti obilaska bogatog kulturno – istorijskog nasleđa ovog kraja. Naša sela pružaće turistima idealne uslove za odmor, uživanje u očuvanoj životnoj sredini i prirodnim lepotama. Opština će postati prava oaza za lovce i ribolovce iz svih krajeva. Svoju poziciju na turističkoj mapi opština će izgraditi kroz permanentno ulaganje u turističku infrastrukturu, unapređenje turističke ponude, edukaciju građana i aktivnu primenu promotivne strategije.
Problem 1 Nepostojanje kolektora za otpadne vode	Problem1 Veliki broj socijalno ugroženih porodica	Prioritet Smanjenje velike nezaposlenosti	Prioritet 1 Nedovoljno ulaganje finansijskih sredstava u turističku infrastrukturu
Strateški cilj Do 2019. godine Kuršumljia će u potpunosti sprečiti ispuštanje neprečišćenih otpadnih voda i kroz	Strateški cilj Do 2019. godine poboljšati uslove života socijalno ugroženim porodicama i smanjiti njihov broj za 50 %.	Strateški cilj 2019. godine zaposljeno 80% radno sposobnog stanovništva Opštine Kuršumljia sa zaradama na nivou	Strateški ciljevi 1. Do 2019. godine povećati ulaganje finansijskih sredstava u izgradnju smeštajnih kapaciteta i pratećih

njihov predtretman i bolji kvalitet očistiti svoje rečne tokove.	proseka u privredi republike Srbije	turističkih sadržaja za 80%. 2. Do 2019. godine povećati ulaganje finansijskih sredstava u uređenje zelenih površina za 100%. 3. Do 2019. godine povećati ulaganje finansijskih sredstava u obnovu fasada i kulturno-istorijskih spomenika za 70%.
Problem 2 Veliki broj divljih deponija i nepostojanje sanitarne deponije	Prioritet 2 Poboljšanje kulturnih i sportskih sadržaja	Prioritet 2 Unapređenje kvaliteta komunalne infrastrukture
Strateški cilj Do 2019. godine smanjiti broj divljih deponija za 70% uvođenjem kvalitetnog sistema za upravljanje komunalnim otpadom.	Strateški cilj Do 2019. godine omasoviti i obogatiti sportski i kulturni sadržaj u opštini.	Strateški cilj Do 2019. godine povećati ulaganje finansijskih sredstava u komunalnu infrastrukturu za 200%.
Problem 3 Niska svest građana o očuvanju životne sredine	Prioritet 3 Poboljšanje uslova obrazovanja	Prioritet 3 Podizanje kvaliteta putne infrastrukture
Strateški cilj Do 2019. godine urediti i ozeleniti sve javne površine u gradu.	Strateški cilj Do 2019. godine izgraditi nove, adaptirati postojeće i tehnički opremiti predškolske i školske ustanove.	Strateški ciljevi 1. Do 2019. godine povećati pokrivenost lokalnih puteva i ulica asfaltom podlogom sa postojećih 10% na 40%. 2. Do 2011. godine obezbediti 100% pokrivenost opštine i glavnih putnih pravaca turističkom signalizacijom.
Prioritet 4 Korišćenje obnovljivih izvora energije	Problem 4 Nedovoljna informisanost i edukacija građana i nedostatak komunikacije između institucija	Prioritet 4 Nedovoljan broj poseta i noćenja turista na teritoriji opštine
Strateški cilj Do 2019. godine povećati korišćenje obnovljivih izvora energije za 80%.	Strateški cilj Do 2019. godine povećati stepen informisanosti u svim sferama društvenog razvoja i poboljšati njihovu međusobnu saradnju.	Strateški cilj Do 2019. godine povećati broj poseta turista 10 puta, a broj noćenja turista povećati 5 puta.
	Prioritet 5 Poboljšanje uslova za ostvarivanje zdravstvene zaštite	
	Strateški cilj Do 2019. godine unaprediti zdravstvenu zaštitu u oblasti Službe kućnog lečenja, nabaviti neophodnu dijagnostičku opremu i terenska vozila neophodna za ujednačeno ostvarivanje zdravstvene zaštite.	

4.2 Prioriteti za razvoj u narednih 10 godina

OBLAST: EKOLOGIJA**Problem 1: Nepostojanje kolektora za otpadne vode**

Ciljevi	Programi	Indikatori	Značaj, obrazloženje
<i>Do 2019. godine Kuršumljia će u potpunosti sprečiti ispuštanje neprečišćenih otpadnih voda i kroz njihov predtretman i bolji kvalitet očistiti svoje rečne tokove.</i>	• Izrada projektne dokumentacije za izgradnju gradskog kolektora • Izgradnja gradskog kolektora • Izrada projektne dokumentacije za sanaciju gradske kanalizacione mreže • Sanacija gradske kanalizacione mreže • Izrada projektne dokumentacije za izgradnju kanalizacione mreže u prigradskim naseljima • Izgradnja kanalizacione mreže u prigradskim naseljima	1. Kvalitet površinskih voda 2. Upravljanje otpadnim vodama u gradskim sredinama 2. Upravljanje otpadnim vodama u gradskim sredinama 2. Upravljanje otpadnim vodama u gradskim sredinama	Sve otpadne vode sa teritorije grada se direktno bez prečišćavanja ispuštaju u dve reke. Kolektorom bi se ove vode sakupile, prečistile a njihovo ispuštanje ne bi dovelo do većih promena kvaliteta vode u rekama. Na pojedinim delovima stare, dotrajale kanalizacione mreže dolazi do čestog izlivanja koja mogu da izazovu epidemiju širih razmera, tako da je u cijlu zaštite zdravlja građana i poboljšanja njihovih osnovnih uslova života potrebna njena sanacija. Proširenjem kanalizacione mreže u prigradskim naseljima omogućio bi se priključak i ostalih 30% stanovnika na gradski sistem.

Problem 2: Veliki broj divljih deponija i nepostojanje sanitarne deponije

Ciljevi	Programi	Indikatori	Značaj, obrazloženje
<i>Do 2019. godine smanjiti broj divljih deponija za 70% uvođenjem kvalitetnog sistema za upravljanje komunalnim otpadom.</i>	• Sanacija deponije komunalnog otpada opštine Kuršumlija • Odabir lokacije i izgradnja prijemne stanice za smeće (transfer-stanica) • Edukacija stanovništva u oblasti upravljanja otpadom • Nabavka i postavljanje kontejnera za selektovan otpad • Akcije sezonskog čišćenja grada i rečnih korita • „Zelena policija“	7. Opštinski otpad po vrsti odlaganja 8. Reciklirani otpad	Urađen projekat za sanaciju postojeće deponije „Lakovski bregovi“ bi trebalo uskoro da se realizuje, a problemi odlaganja otpada rešice se izgradnjom regionalne deponije u Prokuplju. Postepena edukacija građana o selekciji otpada i nabavka posebnih kontejnera će omogućiti lakše skladištenje otpada i njegovu reciklažu. Sve zainteresovane građane i organizacije treba uključiti u velike akcije čišćenja grada koje bi se održavale sezonski, ili mesečno, a kroz koje bi se informisanjem i praktičnim radom uticalo na podizanje svesti građana o očuvanju životnog prostora. „Zelena policija“ je samo još jedna mera kontrole i sprečavanja ugrožavanja životne sredine.

Problem 3: Niska svest građana o očuvanju životne sredine

Ciljevi	Programi	Indikatori	Značaj, obrazloženje
<i>Do 2019. godine urediti i ozeleniti sve javne površine u gradu.</i>	• Zaštita i uređenje reke Kosanice		Briga o ribljem fondu u rekama podrazumeva i njegovu zaštitu tokom letnjeg sušnog perioda kad je nizak nivo vode i kad je potrebno na takvim mestima graditi ustave. Pored čišćenja rečnih obala postoji i potreba za dodatnim uređenjem već postojećih kupališta.
	• Uređivanje javnih i zelenih površina u gradu		Čisto, zdravo i lepo okruženje za građane Kuršumljije. Okolna brda, nedaleko od centra grada pružaju mogućnost uređenja izletišta, parkova i rekreativnih površina. Nova urbana oprema, gradske česme i fontane, obnovljeni drvoredi, očišćeno rečno korito i izgrađen kej kao vid oplemenjivanja gradskog prostora i njegove estetizacije.
	• Osnivanje Gradskog zelenila za održavanje javnih i zelenih površina • Rasadnik u Kuršumljjskoj banji		Osnivanje ovakvog preduzeća bi obezbedilo kontinuiranu i stručnu brigu o zelenim i javnim površinama. Izgradnja rasadnika bi se smatrala funkcionalnim i ekonomični rešenjem s obzirom da se celokupan rasad kupuje iz rasadnika drugih opština.

Problem 4: Korišćenje obnovljivih izvora energije

Ciljevi	Programi	Indikatori	Značaj, obrazloženje
<i>Do 2019. godine povećati korišćenje obnovljivih izvora energije za 80%.</i>	Korišćenje postojeće otpadne mase	9. Ukupna potrošnja energije podeljena po vrsti goriva 10. Potrošnja obnovljive energije po izvorima	Velika pokrivenost teritorije opštine šumama uslovlja je da pošumljavanje, seča i prerada drveta postane jedna od glavnih delatnosti stanovništva. Dalji razvitak bi se ogledao u što potpunijem iskorišćenju drvne mase kao dodatnog izvora energije.
	- Korišćenje hidropotencijala - Korišćenje solarne energije	9. Ukupna potrošnja energije podeljena po vrsti goriva 10. Potrošnja obnovljive energije po izvorima	Tri reke i ogromni hidropotencijal u njima, i veliki broj sunčanih dana (opština sa najvećim brojem sunčanih dana u Srbiji) su svakako dobra osnova za dobijanje novih, obnovljivih izvora energije.
	Izgradnja vatrogasne stanice		Izgradnjom će se stvoriti bolji uslovi rada za vatrogasce tako da će njihove intervencije biti brže, a građani bezbedniji.

OBLAST: DRUŠTVENE DELATNOSTI**Problem 1: Veliki broj socijalno ugroženih porodica**

Ciljevi	Programi	Indikatori	Značaj, obrazloženje
<i>Do 2019. godine poboljšati uslove života socijalno ugroženim porodicama i smanjiti njihov broj za 50 %.</i>	Poboljšanje uslova života starijih lica	12. Stanovništvo prema starosti 18. Učešće korisnika socijalne zaštite u ukupnom stanovništvu	Tendencija starenja stanovništva u opštini ukazuje na to da bi se ovoj starosnoj grupi morala ukazati veća pažnja i briga u budućnosti. U okviru ovoga je poželjno i kreiranje programa za povećanje aktivizma i participacije mladih.

Prioritet 2: Poboljšanje kulturnih i sportskih sadržaja

Ciljevi	Programi	Indikatori	Značaj, obrazloženje
<i>Do 2019. godine omasoviti i obogatiti sportski i kulturni sadržaj u opštini.</i>	Popularizacija sporta i kulture	16. Broj stanovnika na jedan objekat društvenih, kulturnih, rekreativnih aktivnosti	U narednom periodu je neophodno ulaganje u sportska i kulturna dešavanja kroz organizovanje muzičkih festivala, takmičenja, izložba i drugih manifestacija koje bi kvalitet slobodnog vremena građana podigle na viši nivo. Promalaženje adekvatnih prostora za sprovođenje aktivnosti, izgradnja odjekata za kulturnu delatnost i osnivanje Kulturnog centra bi objedinio sva ova dešavanja i stvorio uslove za njihov dalji razvitak.
	Izrada Lokalnog akcionog plana za mlade		U Opštini je tokom 2008. godine pokrenuta inicijativa za sistematskom brigom o mladima što je rezultiralo osnivanjem Kancelarije za mlade u Kušumljii. LAP bi dodatno poboljšao položaj mladih od 15-30 godina i pružio im podršku u različitim oblastima društvenog života.

Prioritet 3: Poboljšanje uslova obrazovanja

Ciljevi	Programi	Indikatori	Značaj, obrazloženje
<i>Do 2019. godine izgraditi nove, adaptirati postojeće i tehnički opremiti predškolske i školske ustanove.</i>	- Dogradnja PU "Carolija" (II faza izgradnje) - Inovirati opremu i nastavni materijal u školama i adaptirati postojeće prostorije	16. Broj stanovnika na jedan objekat društvenih, kulturnih, rekreativnih aktivnosti	Izgradnja I faze objekta još jedne predškolske ustanove je delimično rešio problem nedostatka prostora za smeštaj predškolske dece, ali je radi poboljšanja samog uslova smeštaja potrebno dograditi još dve prostorije u okviru II faze izgradnje za koju već postoji projekat. Srednje i osnovne škole su poslednjih godina sredstvima Ministarstva osavremenile neke kabinete i učionice i potrebno je nastaviti dalje ulaganje u njihovo potpuno opremanje, adaptaciju i nabavku školskog materijala.

Problem 4: Nedovoljna informisanost i edukacija građana i nedostatak komunikacije između institucija

Ciljevi	Programi	Indikatori	Značaj, obrazloženje
<i>Do 2019. godine povećati stepen informisanosti u svim sferama društvenog razvoja i poboljšati njihovu međusobnu saradnju.</i>	- Adekvatno informisanje i edukacija građana - Organizovanje obuka za pisanje i vođenje projekata iz raznih oblasti		Pored formalnog obrazovanja, građani reiko imaju priliku za sticanje dodatnih edukativnih sadržaja jer ne postoji njihova adekvatna ponuda. Kreiranje i realizacija ovakvih programa bi doprinela boljoj obaveštenosti o aktualnim društvenim temama, zdravstvenim problemima, problemima roditelja i njihove dece, a lokalnim medijima bi se pokrila sva važnija dešavanja u gradu i blagovremeno najavila nova. Dodatno stručno osposobljavanje će povećati broj osoba spremnih da pišu i upravljaju projektima.
	Jačanje saradnje između privatnog i javnog sektora		Razvijanje jakog partnerskog odnosa između privatnog i javnog sektora stvorice pozitivnu poslovnu klimu u kojoj će privrednici prepoznati svoj interes da žive i rade u Kuršumljii.

Prioritet 5 : Poboljšanje uslova za ostvarivanje zdravstvene zaštite

Ciljevi	Programi	Indikatori	Značaj, obrazloženje
<i>Do 2019. godine unaprediti zdravstvenu zaštitu u oblasti Službe kućnog lečenja, nabaviti neophodnu dijagnostičku opremu i terenska vozila neophodna za ujednačeno ostvarivanje zdravstvene zaštite.</i>	Poboljšanje zdravstvene zaštite	19. Broj stanovnika na jednog lekara	Da bi kvalitet zdravstvene zaštite bio na odgovarajućem nivou neophodno je nastaviti sa ulaganjima u renoviranje objekata DZ, nabavku vozila za potrebe rada u terenskim ambulantama i nabavku nove savremene medicinske opreme za ranu dijagnostiku i rad na prevenciji različitih vrsta oboljenja, kao i proširivanje kapaciteta za pružanje osnovnih usluga iz oblasti primarne zdravstvene zaštite.

OBLAST: PRIVREDA I POLJOPRIVREDA**Prioritet : Smanjenje velike nezaposlenosti**

Cilj	Programi	Indikatori	Značaj, obrazloženje
<i>2019. godine zapošljeno 80% radno sposobnog stanovništva Opštine Kuršumljia sa zaradama na nivou proseka u privredi republike Srbije</i>	Podrška razvoju malih i srednjih preduzeća (MSP)	23. Lokacijski koeficijent zapošljavanja 25. Obim unutrašnjih SDI po glavi stanovnika 26. Broj registrovanih privrednih subjekata na 1000 stanovnika 27. Neto broj novih preduzeća na 1000 preduzeća 28. Ukupna aktivnost, stopa zaposlenosti i nezaposlenosti 29. Fiskalni kapacitet opštine – Ostvarenje izvornih prihoda (fiskalnih oblika) po glavi stanovnika	Trenutno na teritoriji Opštine Kuršumljia mali broj preduzeća posluje tako da setom raznih podsticajnih mera treba pokrenuti ubrzani razvoj postojećih MSP, tako i olakšati i podstaći osniivanje novih MSP u cilju povećavanja zaposlenosti. Ovom procesu bi naročito pogodovalo ukoliko bi se sistemskim zakonima RS podsticajno delovalo (snižavanjem poreza) na sve potencijalne investitorie koji bi ulagali. Potrebno je iskoristiti sve kapacitete koji trenutno nisu u funkciji kao i podsticati otvaranje novih proizvodnih kapaciteta

	• Realizacija prednosti koje pruža blizina tržišta AP Kosovo i Metohije		Opština Kuršumlija sa naslanja na AP Kosovo i Metohija dužinom od 105km. Potrebno je pre svega iskoristiti blizinu tržišta ove pokrajine privlačenjem novih investitora za proizvodnju, skladištenje i plasman robe. Takođe treba osnivanjem carinskog terminala i uvođenjem posebne lokalne takse u okviru postupka carinjenja sve vrste robe koja se transportuje na ovo tržišta povećaće se i fiskalni kapacitet opštine
• Iskorišćavanje obnovljivih prirodnih resursa pogodnih za proizvodnju električne energije			Opština Kuršumlija poseduje potencijale za iskorišćavanje obnovljivih prirodnih resursa za proizvodnju svih vidova električne energije koje treba ponuditi potencijalnim ulagačima i tako povećati zaposlenost.
• Razvoj poljoprivrede			Sa površinom od 952 km uglavnom brdsko planinskog karaktera Opština Kuršumlija ima ogromne mogućnosti u proizvodnji zdrave hrane, naročito u oblasti stočarstva i voćarstva.

OBLAST: TURIZAM**Problem 1: Nedovoljno ulaganje finansijskih sredstava u turističku infrastrukturu**

Ciljevi	Programi	Indikatori	Značaj, obrazloženje
<i>Do 2019. godine povećati ulaganje finansijskih sredstava u izgradnju smeštajnih kapaciteta i pratećih turističkih sadržaja za 80%.</i>	• Izrada urbanističkih planova • Proširenje smeštajnih kapaciteta na teritoriji opštine • Unapređenje pratećih turističkih sadržaja na teritoriji opštine	4. Zaštićene oblasti 16. Broj stanovnika na jedan objekat društvenih, kulturnih, rekreativnih aktivnosti 17. Ukupni prihod domaćinstva 21. Nacionalno dohodak po glavi stanovnika 22. Udeo nacionalnog dohotka 23. Lokacijski koeficijent zapošljavanja 24. Površina poslovnog prostora na 1000 st. izgrađena prethodne godine 28. Ukupna aktivnost, stopa zaposlenosti i nezaposlenosti	Pošto se u budućem periodu očekuje povećanje priliva turista neophodno je izgraditi dodatne smeštajne kapacitete, i unaprediti ponudu pratećih turističkih sadržaja kako bi turistima boravak bio što ugodniji.
<i>Do 2019. godine povećati ulaganje finansijskih sredstava u uređenje zelenih površina za 100%.</i>	• Uređenje zelenih površina	16. Broj stanovnika na jedan objekat društvenih, kulturnih, rekreativnih aktivnosti	U poslednjem periodu nedovoljno pažnje je bilo posvećeno uređenju zelenih površina, pa bi ovo trebalo ispraviti kako bi opština postala prijatnije mesto za život svojih građana, ali i boravak gostiju opštine.
<i>Do 2012. godine povećati ulaganje finansijskih sredstava u obnovu fasada i kulturno-istorijskih spomenika za 70%.</i>	• Obnova fasada i kulturno-istorijskih spomenika		Fasade u gradu su ružičane, a o kulturno-istorijskim spomenicima se ne vodi odgovarajuća briga. Ovom pitanju je zato potrebno posvetiti veću pažnju kako svi oni koji borave u opštini ne bi stekli utisak da ljudi iz ovog kraja ne vode računa o svojoj bogatoj istoriji i tradiciji, i kako bi izgled same opštine bio još lepši.

Prioritet 2: Unapređenje kvaliteta komunalne infrastrukture

Ciljevi	Programi	Indikatori	Značaj, obrazložnje
<i>Do 2019. godine povećati ulaganje finansijskih sredstava u komunalnu infrastrukturu za 200%.</i>	• Proširenje kapaciteta vodovodne mreže	2. Upravljanje otpadnim vodama u gradskim sredinama 7. Opštinski otpad po vrsti odlaganja 15. Procenat domaćinstava sa sigurnim pristupom vode za piće	Da bi opština uopšte mogla da bude u konkurenciji da postane jedan od značajnih čimilaca na turističkoj mapi Srbije, neophodno je da se obezbede ili poboljšaju elementarni uslovi (uređno snabdevanje pijacom vodom, kanalizacija, čiste ulice...) za život i rad njenih građana i boravak turista.
	• Proširenje kapaciteta kanalizacione mreže i izgradnja sistema za prečišćavanje		
	• Regulisanje odnošenja smeća sa teritorije banja i Đavolje varoši		
	• Uređenje gradskog groblja		

Prioritet 3: Podizanje kvaliteta putne infrastrukture

Ciljevi	Programi	Indikatori	Značaj, obrazložnje
<i>Do 2019. godine povećati pokrivenost lokalnih puteva i ulica asfaltnom podlogom sa postojećih 10% na 40%.</i>	• Lokalni putevi i mostovi	14. Dužina puteva u km po km2	Kvalitet putne mreže bi trebalo poboljšati kako bi se olakšao život građana, i omogućilo turistima da udobno i bezbedno stignu do željenog mesta.
	• Asfaltiranje ulica u gradu		
<i>Do 2011. godine obezbediti 100% pokrivenost opštine i glavnih putnih pravaca turističkom signalizacijom.</i>	• Turistička signalizacija		Nepostojanje turističke signalizacije je jedan od glavnih problema sa kojima se turisti suočavaju još pri samom ulasku u opštinu. Postavljanje turističke signalizacije će turistima olakšati snalaženje i omogućiti im da obidu sve znamenitosti i lepote ovog kraja.

Prioritet 4: Nedovoljan broj poseta i noćenja turista na teritoriji opštine

Ciljevi	Programi	Indikatori	Značaj, obrazložnje
<i>Do 2019. godine povećati broj poseta turista 10 puta, a broj noćenja turista povećati 5 puta.</i>	• Razvoj turističkih destinacija i promocija		Nedovoljno ulaganje u promociju dovelo je do toga da je šira javnost slabo upoznata sa turističkom ponudom opštine. Kako bi se opština dobro pozicionirala na turističkoj mapi i povećala broj turista potrebno je najpre doneti promotivnu strategiju i niz pratećih dokumenata, ali i značajne snage usmeriti na promotivne aktivnosti i povećanje atraktivnosti opštine kao turističke destinacije.
	• Manifestacije		

5. AKCIONI PLAN

5.1 Ciljevi, akcije, aktivnosti, partneri, izvori finansiranja, rokovi

Opština KURŠUMLIJA		LSDS 2010 – 2019 Strategija održivog razvoja PARTNERSKI FORUM – RADNA GRUPA EKOLOGIJA			
VIZIJA : 2019. godine Kuršumljia je održiva i komunalno opremljena zajednica, bogata zelenim, čistim i uredenim površinama, sa očuvanom i ekološki zdravom životnom sredinom i odgovornim ponašanjem svojih građana prema njoj.		Stepen prioriteta (visok/srednji/niski)			
1. PROBLEM / PRIORITET: Npostojanje kolektora za otpadne vode					
1.1. Strateški cilj : Do 2019. godine Kuršumljia će u potpunosti sprečiti ispuštanje neprečišćenih otpadnih voda i kroz njihov predtretman i bolji kvalitet očistiti svoje rečne tokove.					
Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
1.1.1.	Izrada projektne dokumentacije za izgradnju gradskog kolektora	Opština	2010 - 2011. godine	-Fond za zašt. životne sredine -Ministarstvo živ. sred. i pr. planiranja -NIP, -Opština 4 800 000,00	1. 2.
1.1.2.	Izgradnja gradskog kolektora	Opština	2011 - 2013. godine	-Fond za zašt. životne sredine -Ministarstvo živ. sred. i pr. planiranja -NIP -Opština 240 000 000,00	1. 2.

1.1.3.	Izrada projektne dokumentacije za sanaciju gradske kanalizacione mreže	Opština	2010 - 2011. godine	Direkcija za izgradnju -NIP -Nevladine org. 3 600 000,00	2.
1.1.4.	Sanacija gradske kanalizacione mreže	Opština	2011 - 2013. godine	Direkcija za izgradnju -NIP -Nevladine org. 90 000 000,00	2.
1.1.5.	Izrada projektne dokumentacije za izgradnju kanalizacione mreže u prigradskim naseljima	Opština	2010 - 2011. godine	Direkcija za izgradnju 2 000 000,00	2.
1.1.6.	Izgradnja kanalizacione mreže u prigradskim naseljima	Opština	2011 - 2013. godine	Direkcija za izgradnju 50 000 000,00	2.
2. PROBLEM / PRIORITET: Veliki broj divljih deponija i nepostojanje sanitarne deponije				Stepen prioriteta (visok/srednji/niski)	
2.1. Strateški cilj : Do 2019. godine smanjiti broj divljih deponija za 70% uvođenjem kvalitetnog sistema za upravljanje komunalnim otpadom.					
Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
2.1.1.	Sanacija deponije komunalnog otpada opštine Kuršumljia	Opština	2010 - 2011. godine	-Opština -Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja -Fond za zašt. životne sredine	7. 8.
2.1.2.	Odabir lokacije i izgradnja prijemne stanice za smeće (transfer-stanica)	Opština	2010 - 2011. godine	-Opština -Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja -Fond za zašt. životne sredine	7. 8.

2.1.3.	Edukacija stanovništva u oblasti upravljanja otpadom	Opština	2010 - 2011.godine	-Opština 2 000 000,00	7.
2.1.4.	Nabavka i postavljanje kontejnera za selektovan otpad		2011 – 2012.godine	Direkcija za izgradnju -JKP 1 200 000,00	8.
2.1.5.	Akcije sezonskog čišćenja grada i rečnih korita		kontinuirano	-Opština 2 000 000,00	7. 8.
2.1.6.	„Zelena policija“		od 2010. godine kontinuirano	-Opština 1 000 000,00	7. 8.
3. PROBLEM / PRIORITET: Niska svest građana o očuvanju životne sredine					
3.1. Strateški cilj : Do 2019. godine urediti i ozeleniti sve javne površine u gradu.					
3.1.1. Program: Zaštita i uredenje reke Kosanice					
Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
3.1.1.1.	Izgradnja ustave	OOSR“Toplica“	2011 – 2012.godine	-Opština 3 000 000,00	1.
3.1.1.2.	Uredenje većih kupališta duž obale	OOSR“Toplica“	2012 – 2013.godine	-Opština 500 000,00	
3.1.2. Program: Uredivanje javnih i zelenih površina u gradu					
3.1.2.1.	Uredenje i održavanje zelenih površina i izletišta	Udruženje građana“Prijatelji parka“	kontinuirano	Direkcija za izgradnju 1 500 000,00	
3.1.2.2.	Regulacija rečnog korita reke Toplice u užem centru grada i priprema projektne dokumentacije za uredenje keja		2011 – 2012.godine		
3.1.2.3.	Uredenje keja reke Toplice		2012 – 2013.godine	Direkcija za izgradnju -„Srbija vode“ 30 000 000,00	
3.1.2.4.	Izgradnja fontane u parku	Udruženje građana“Prijatelji parka“	2010 – 2011.godine	Direkcija za izgradnju 200 000,00	

3.1.2.5.	Ponovno aktiviranje fontane u dvorištu Doma zdravlja		2010 – 2011. godine	-Doma zdravlja 80 000,00	
3.1.2.6.	Sanacija gradskih česama	Udruženje građana "Prijatelji parka"	2010 – 2011. godine	Direkcija za izgradnju -JKP 200 000,00	
3.1.2.7.	Obnavljanje drvoreda u centru grada i formiranje novih duž puteva i reka	Udruženje građana "Prijatelji parka	2010 – 2013. godine	Direkcija za izgradnju -JKP 2 500 000,00	
3.1.2.8.	Edukacija građana i informisanje o stanju životne sredine, značaju njene zaštite i održivosti		od 2010. godine kontinuirano	-Opština 200 000,00	
3.1.2.9.	Osnivanje Gradskog zelenila za održavanje javnih i zelenih površina		2010 – 2011. godine	-Opština -JKP 3 000 000,00	
3.1.2.10.	Rasadnik u Kuršumlijskoj banji		2011 – 2013. godine	-Opština -JKP	
4. PROBLEM / PRIORITET: Korišćenje obnovljivih izvora energije				Stepen prioriteta (visok/srednji/niski)	
4.1. Strateški cilj : Do 2019. godine povećati korišćenje obnovljivih izvora energije za 80%.					
4.1.1. Program: Korišćenje postojeće otpadne mase					
Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
4.1.1.1.	Mapa pilana	Privatni sektor	2010 – 2011. godine	-Lokalni ekološki fond 50 000,00	9. 10.
4.1.1.2.	Izgradnja pogona za pretadu drvne mase		2010 – 2013. godine	-Privatni sektor 19 000 000,00	9. 10.
4.1.1.3.	Proizvodnja ekoloških briketa		od 2011. godine kontinuirano	-Privatni sektor	9. 10.

4.1.2. Program: Korišćenje hidropotencijala				
4.1.3. Program: Korišćenje solarne energije				
4.1.4	Projekat izgradnje vatrogasne stanice	SO Kuršumlija Direkcija za izgradnju	Juni . oktobar 2010	- SO Kuršumlija - Ministarstvo za zaštitu životne sredine i prostorno planiranje - JP "Srbijavode" - Donatori 15.000.000,00
				15.

Opština KURŠUMLIJA		LSDS 2010 – 2019 Strategija održivog razvoja PARTNERSKI FORUM – RADNA GRUPA DRUŠTVENE DELATNOSTI			
VIZIJA : 2019. godine Kuršumljia je moderna opština sa dobrom zdravstvenom i socijalnom zaštitom, koja kroz edukaciju i bogate sportske i kulturne sadržaje podjednako pruža podršku mladim i starijim generacijama u razvijanju njihovih duhovnih i materijalnih vrednosti.					
1. PROBLEM / PRIORITET: Veliki broj socijalno ugroženih porodica				Stepen prioriteta (visok/srednji/niski)	
1.1. Strateški cilj : Do 2019. godine poboljšati uslove života socijalno ugroženim porodicama i smanjiti njihov broj za 50 %.					
1.1.1. Program: Poboljšanje uslova života starih lica					
Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
1.1.1.1.	Edukacija geronto-domaćica	-Nacionalna služba za zapošljavanje -Centar za socijalni rad	2010 – 2011. godine	-Opština -NVO 200 000,00	12. 18.
1.1.1.2.	Osmivanje i početak rada servisa geronto-domaćica	-Centar za socijalni rad -Crveni krst	Od 2010. godine kontinuiran rad	-Opština -NV 500 000,00	12. 18.
1.1.1.3.	Uključivanje mladih u program pružanja pomoći starim licima	-srednje škole -Kancelarija za mlade	Od 2010. godine kontinuirano	-Opština -NVO 1000 000,00	12. 18.

2. PROBLEM / PRIORITET: Pобољшanje kulturnih i sportskih sadržaja.				Stepen prioriteta (visok/srednji/niski)	
2.1. Strateški cilj : Do 2019. godine omasoviti i obogatiti sportski i kulturni sadržaj u opštini.					
2.1.1. Program: Popularizacija sporta i kulture.					
Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
2.1.1.1.	Osnivanje Kulturnog centra	-Biblioteka -Opština	2010 - 2011. godine	-Opština 5 000 000,00	16.
2.1.1.2.	Kulturno-sportski dami	-Sportski klubovi -Književni klub "Milutin Uskoković" -Kancelarija za mlade	od 2010. godine kontinuirano	-Opština 1 000 000,00	
2.1.1.3.	Izložbene prostorije		2010 - 2011. godine	-Opština 2 000 000,00	16.
2.1.1.4.	Gitarijada	Kancelarija za mlade	od 2010. godine jednom godišnje	1 000 000,00	
2.1.1.5.	Nastavak izgradnje Doma kulture		2010 - 2014. godine	-Opština 80 000 000,00	16.
2.1.1.6.	Dečiji muzički festival	-Predškolske ustanove -Osnovne škole	od 2010. godine jednom godišnje	1 000 000,00	

2.1.1.7.	Izgradnja dečjih igrališta u naseljima opštine	Kancelarija za mlade	2010 - 2012. godine	-Direkcija za izgradnju 15 000 000,00	16.
2.1.1.8.	Sajamske manifestacije	-,Kolo srpskih sestara“ -Kancelarija za mlade	od 2010. godine kontinuirano	-Opština 1 000 000,00	
2.1.1.8.	Sajamske manifestacije	-,Kolo srpskih sestara“ -Kancelarija za mlade	od 2010. godine kontinuirano	-Opština 1 000 000,00	
2.1.1.9.	Zavrsetak izgradnje sportske hale u Kursumliji	- SO Kursumlija - Direkcija za izgradnju grada	do 2011 godine	-Opština - Direkcija za izgradnju - Ministarstvo za omladinu i sport - Ministarstvo za NIP 20. 000 000,00	16.
2.1.2. Program: Izrada Lokalnog akcionog plana za mlade					
3. PROBLEM / PRIORITET: Poboljšanje uslova obrazovanja				Stepen prioriteta (visok/srednji/niski)	
3.1. Strateški cilj : Do 2019. godine izgraditi nove, adaptirati postojeće i tehnički opremiti predškolske i školske ustanove.					
Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
3.1.1.	Dogradnja PU“Čarolija“ (II faza izgradnje), na osnovu projekta		2013 - 2015. godine	-Opština 20 000 000,00	16.
3.1.2.	Inovirati opremu i nastavni materijal u školama i adaptirati postojeće prostorije		2010 - 2011. godine	3 000 000,00	

4. PROBLEM / PRIORITET: Nedovoljna informisanost i edukacija građana, i nedostatak komunikacije između institucija			Stepen prioriteta (visok/srednji/niski)		
4.1. Strateški cilj : Do 2019. godine povećati stepen informisanosti u svim sferama društvenog razvoja i poboljšati njihovu međusobnu saradnju.					
4.1.1. Program: Adekvatno informisanje i edukacija građana					
Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
4.1.1.1.	Pojačano informisanje javnosti putem lokalnih televizija, radija, novina, oglasnih tabli...	- RTV Kuršumljia -TV „Most“ -Radio „Minić“	kontinuirano	-Opština 300 000,00	
4.1.1.2.	Organizovanje tribina i predavanja radi dodatne edukacije građana	-Centar za socijalni rad -Crveni krst - Osnovne i srednje škole	kontinuirano	-Opština -NVO 200 000,00	
4.1.1.3.	Savetovalište za roditelje	-Dom zdravlja -Centar za socijalni rad - Osnovne i srednje škole	2010 - 2011. godine	-Opština -NVO 250 000,00	
4.1.1.4.	Savetovalište za dijabetičare		2010 - 2011. godine	-Dom zdravlja 350 000,00	
4.1.2. Program: Organizovanje obuka za pisanje i vođenje projekata iz raznih oblasti					
4.1.2.1.	Određivanje projekt tima	-Nacionalna služba za zapošljavanje -Opština - Kancelarija za mlade	2010 - 2011. godine	-Opština -NVO 20 000,00	
4.1.2.2.	Izrada priručnika		2010 - 2011. godine	-Opština -NVO 80 000,00	
4.1.2.3.	Organizovanje seminara i radionica		2011 - 2012. godine	-Opština -NVO 300 000,00	

4.1.3. Program: Jačanje saradnje privatnog i javnog sektora		5. PROBLEM / PRIORITET: Poboljšanje uslova za ostvarivanje zdravstvene zaštite		Stepen prioriteta (visok/srednji/niski)
5.1. Strateški cilj : Do 2019. godine unaprediti zdravstvenu zaštitu u oblasti Službe kućnog lečenja, nabaviti neophodnu dijagnostičku opremu i terenska vozila neophodna za ujednačeno ostvarivanje zdravstvene zaštite.				
5.1.1. Program: Poboljšanje zdravstvene zaštite				
5.1.1.1.	Razvoj službe kućnog lečenja i unapređenje rada terenskih ambulanti	-Opština -Ministarstvo zdravlja - NVO	2010 - 2013. godine	-Opština -Ministarstvo zdravlja - NVO
5.1.1.2.	Nabavka dijagnostičke opreme	-Opština -Ministarstvo zdravlja - NVO	2010 - 2013. godine	-Opština -Ministarstvo zdravlja - NVO
5.1.1.3.	Izgradnja i opremanje objekta centralne laboratorije	-Opština -Ministarstvo zdravlja - NVO	2010 - 2013. godine	-Opština -Ministarstvo zdravlja - NVO
5.1.1.4.	Dogradnja prostora za Službu Hitne medicinske pomoći	-Opština -Ministarstvo zdravlja - NVO	2010 - 2013. godine	-Opština -Ministarstvo zdravlja - NVO

Opština		LSDS 2010 – 2019 Strategija održivog razvoja			INDIKATORI
KURŠUMLIJA		PARTNERSKI FORUM – RADNA GRUPA PRIVREDA I POLJOPRIVREDA			
VIZIJA : 2019. godine opština Kuršumljia pripada krugu srednje razvijenih opština u Srbiji, sa unapređenim i održivim uslovima za razvoj privrede i poljoprivrede.					
1. PROBLEM / PRIORITET: Smanjenje velike nezaposlenosti				Stepen prioriteta (visok/srednji/niski)	
1.1. Strateški cilj : 2019. godine zapošljeno 80% radno sposobnog stanovništva Opštine Kuršumljia sa zaradama na nivou proseka u privredi republike Srbije.					
1.1.1. Program: Podrška razvoju malih i srednjih preduzeća (MSP)					
Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
1.1.1.1.	Formiranje biznis inkubatora	- Ministarstvo za ekonomiju i regionalni razvoj - Opština Kuršumljia - USAID	2010 -2011. godine	- Ministarstvo za ekonomiju i regionalni razvoj - Budžet Opštine Kuršumljia - USAID	23. 26. 27. 28. 29.
1.1.1.2.	Kupovina građevinskog zemljišta koje će se besplatno ponuditi investitorima	- Opština Kuršumljia - JKP „TOPLICA“ - Kuršumljia - Direkcija za izgradnju Opštine Kuršumljia	2010 -2012. godine	1 000 000,00 - Budžet Opštine Kuršumljia	23. 25. 26. 27. 28. 29.
				3 000 000,00	

1.1.1.3.	Osmivanje kancelarije za razvoj MSP	- Agencija za podršku razvoju malih i srednjih preduzeća RS - Opština Kuršumljia	2010 -2015. godine	- Agencija za podršku razvoju malih i srednjih preduzeća - Budžet Opština Kuršumljia 1 000 000,00 god.	25. 26. 27. 28.
1.1.1.4.	Osmivanje kancelarije za lokalni ekonomski razvoj	- Opština Kuršumljia - USAID	2010 -2015. godine	- Budžet Opštine Kuršumljia - USAID 1 000 000,00 god.	25. 26. 27. 28.
1.1.1.5.	Formiranje opštinskog garancijskog fonda za MSP	- Opština Kuršumljia	2010 -2015. godine	- Budžet Opštine Kuršumljia 4 000 000,00 god.	26. 27. 28. 29.
1.1.1.6.	Formiranje opštinskog fonda za razvoj ženskog preduzetništva	- Opština Kuršumljia	2010 -2015. godine	- Budžet Opštine Kuršumljia 1 000 000,00 god.	26. 27. 28. 29.
1.1.1.7.	Formiranje opštinskog fonda za osnivanje MSP (START UP)	- Opština Kuršumljia	2010 -2015. godine	- Budžet Opštine Kuršumljia 2 000 000,00 god.	26. 27. 28. 29.
1.1.1.8.	Izrada studije o bogatstvu i rasporedu svih vodnih potencijala na teritoriji cele Opštine Kuršumljia pogodnih za osnivanje novih fabrika za proizvodnju negaziranih i gaziranih voda	- Ministarstvo za rudarstvo i energetiku - Ministarstvo ekonomije i regionalnog razvoja - Opština Kuršumljia	2010 -2011. godine	- Ministarstvo za rudarstvo i energetiku - Ministarstvo ekonomije i regionalnog razvoja 1 000 000,00	23. 25. 26. 27. 28. 29.

1.1.1.9.	Marketišne aktivnosti na prezentaciji potencijalnim investitorima o mogućnostima za ulaganje u Opštini Kuršumljia	- Opština Kuršumljia	2010 -2011. godine	- Budžet Opštine Kuršumljia 300 000,00 god.	25. 26. 27. 28. 29.
1.1.2. Program: Realizacija prednosti koje pruža blizina tržišta AP Kosovo i Metohije					
1.1.2.1.	Otvaranje carinskog terminala	- Ministarstvo finansija RS - Uprava Carina - Opština Kuršumljia	2010 -2011. godine	- Ministarstvo finansija RS - Budžet opštine Kuršumljia 2 000 000,00	28. 29.
1.1.2.2.	Formiranje bezcarinske zone	- Ministarstvo ekonomije i regionalnog razvoja RS - Ministarstvo finansija RS - Uprava Carina - Opština Kuršumljia	2010 -2015. godine	- Ministarstvo ekonomije i regionalnog razvoja RS - Ministarstvo Finansija RS - Budžet Opštine Kuršumljia 40 000 000,00	25. 26. 27. 28. 29.
1.1.2.3	Uspostavljanje privredne saradnje sa opštinama na teritorije AP Kosovo	- Opština Kuršumljia	2010 -2011. godine	- Budžet Opštine Kuršumljia 200 000	26. 27. 28. 29.
1.1.3. Program Iskorišćavanje obnovljivih prirodnih resursa pogodnih za proizvodnju električne energije					
1.1.3.1.	Izrada studije o bogatstvu i rasporedu obnovljivih prirodnih resursa pogodnih za proizvodnju električne energije na celoj teritorije Opštine Kuršumljia	- Ministarstvo za rudarstvo i energetiku - Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede - RHMZ Srbije	2010 -2011. godine	- Ministarstvo za rudarstvo i energetiku - Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede - Sopstvena	23. 25. 26. 27. 28. 29.

		- Agencija za Energetiku - Agencija za energetske efikasnost - Institut Jaroslav Černi - Privatni Investitori - Opština Kuršumljia			sredstva privatnih investitora - Budžet opštine Kuršumljia 1 000 000,00	25. 26. 27. 28.
1.1.3.2.	Posete sajmovima koji se bave iskorišćavanjem obnovljivih prirodnih resursa pogodnih za proizvodnju električne energije, kao i prezentacija potencijalnim investitorima	Opština Kuršumljia	2010 -2015. godine		- Budžet Opštine Kuršumljia 100 000,00 god.	
1.1.4. Program: Razvoj poljoprivrede.						
1.1.4.1.	Povećavanje sertifikovanih površina za proizvodnju ekološki zdrave hrane	- Opština Kuršumljia - Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede - Privatni investitori	2010 -2014. godine		- Sopstvena sredstva privatnih investitora - Budžet opštine Kuršumljia 10 000 000,00	23. 28.
1.1.4.2.	Pokretanje poljoprivredne proizvodnje na svim neiskorišćenim površinama poljoprivrednog zemljišta koje je u vlastištvu opštine	- Privatni investitori	2010 -2012. godine		- Sopstvena sredstva privatnih investitora 95 000,00 po ha	23. 26. 27. 28. 29.

1.1.4.3	Proizvodnja ekološki zdrave hrane na već postojećem poljoprivrednom zemljištu	- Privatni investitori	2010 - 2014. godine	Sopstvena sredstva privatnih investitora	23. 26. 27. 28. 29.
1.1.4.4	Izrada studije o bogatstvu i rasporedu izvora tople vode na teritoriji cele opštine Kuršumljije pogodnih za gajenje voća, povrća i cveća	- Opština Kuršumljija - Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede - NVO	2010 - 2011. godine	-Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede - Budžet opštine Kuršumljija 1 000 000,00	23. 25. 26. 27. 28. 29.
1.1.4.5	Izrada studije o bogatstvu i rasporedu šumskih plodova, divljeg voća i lekovitog bilja na teritoriji cele opštine Kuršumljije	- Opština Kuršumljija - Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede - Privatni investitori	2010 - 2011. godine	100.000 dinara -Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede - Budžet opštine Kuršumljija 100 000,00	23. 25. 26. 27. 28. 29.
1.1.4.6	Formiranje opštinskog garancijskog fonda za razvoj poljoprivrede	- Opština Kuršumljija	2010 - 2015. godine	- Budžet Opštine Kuršumljija 2 000 000,00 god.	28. 29.

Opština KURŠUMLIJA		LSDS 2010 – 2019 Strategija održivog razvoja PARTNERSKI FORUM – RADNA GRUPA TURIZAM			
VIZIJA : <i>Do 2019. godine naša opština će postati jedna od najpoznatijih i najposećenijih turističkih destinacija u Srbiji i na Balkanu, prepoznatljiva po: geomorfološkom fenomenu i čudu prirode Đavoljoj varoši; banjama (Kuršumlijska, Prolom, Lukovska) koje pružaju vrhunske usluge lečenja, rehabilitacije, odmora i rekreacije, ali i mogućnosti obilaska bogatog kulturno – istorijskog nasleđa ovog kraja. Naša sela pružaće turistima idealne uslove za odmor, uživanje u očuvanoj životnoj sredini i prirodnim lepotama. Opština će postati prava oaza za lovce i ribolovce iz svih krajeva. Svoju poziciju na turističkoj mapi opština će izgraditi kroz permanentno ulaganje u turističku infrastrukturu, unapređenje turističke ponude, edukaciju građana i aktivnu primenu promotivne strategije.</i>					
1. PROBLEM / PRIORITET: Nedovoljno ulaganje finansijskih sredstava u turističku infrastrukturu		Stepen prioriteta (visok/srednji/niski)			
1.1. Strateški cilj : Do 2019. Godine povećati ulaganje finansijskih sredstava u izgradnju smeštajnih kapaciteta i pratećih turističkih sadržaja za 70%.					
1.1.1. Program : Izrada urbanističkih planova					
Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
1.1.1.1.	Izrada prostornog plana opštine Kuršumljia	- SO Kuršumljia - Ministarstvo za zaštitu životne sredine i prostorno planiranje	Do 11.03.2011. god.	- SO Kuršumljia - Ministarstvo za zaštitu životne sredine i prostorno planiranje 8 024 000,00	
1.1.1.2.	Izrada plana generalne regulacije	- SO Kuršumljia - Ministarstvo za zaštitu životne sredine i prostorno planiranje	Do 11.09.2011. god.	- SO Kuršumljia - Ministarstvo za zaštitu životne sredine i prostorno planiranje 11 800 000,00	

1.1.1.3.	GIS	- SO Kuršumljia - Ministarstvo za zaštitu životne sredine i prostorno planiranje	2010 – 2012. god	- SO Kuršumljia - Ministarstvo za zaštitu životne sredine i prostorno planiranje	3 500 000,00
1.1.1.4.	Izrada plana detaljne regulacije Prolom banje sa elementima generalnog projekta vodosnabdevanja i odvođenja otpadnih voda	- SO Kuršumljia - Direkcija za izgradnju	01.03. - 01.10.2010. god.	- SO Kuršumljia - Ministarstvo za zaštitu životne sredine i prostorno planiranje	1 500 000,00
1.1.1.5.	Izrada plana detaljne regulacije Kuršumlijske banje	- SO Kuršumljia - Direkcija za izgradnju	01.08. - 31.12.2012. god.	- SO Kuršumljia - Ministarstvo za zaštitu životne sredine i prostorno planiranje	1 500 000,00
1.1.2. Program : Proširenje smeštajnih kapaciteta na teritoriji opštine					
1.1.2.1.	Izrada projektne dokumentacije za izgradnju lovačkog sela u Kosmači	- SO Kuršumljia - Direkcija za izgradnju - TO Kuršumljia	01.04. - 01.08.2012. god.	- SO Kuršumljia	147 000,00
1.1.2.2.	Izgradnja lovačkog sela u Kosmači	- SO Kuršumljia - Direkcija za izgradnju - TO Kuršumljia	01.09.2012. - 11.10.2013. god.	- Ministarstvo ekonomije i regionalnog razvoja	16. 17. 21. 22. 23. 28.
1.1.2.3.	Izrada projektne dokumentacije za izgradnju izviđačkog kampa u Zebicama	- SO Kuršumljia - Direkcija za izgradnju - TO Kuršumljia	01.07.2010. - 01.11.2010. god.	- SO Kuršumljia	100 000,00

1.1.2.4.	Izgradnja izviđačkog kampa u Zebicama	-SO Kuršumljia - Direkcija za izgradnju - Kancelarija za mlade	01.02. - 31.12.2011. god.	- Ministarstvo ekonomije i regionalnog razvoja - Ministarstvo za sport i omladinu - Donatori 5 000 000,00	16. 17. 21. 22. 23. 28.
1.1.2.5.	Izrada projektne dokumentacije za izgradnju hotela i kompleksa apartmana u Zebicama	- Privatni preduzetnici - SO Kuršumljia	12.01. - 01.03.2013. god.	- Privatni preduzetnici 875 000,00	
1.1.2.6.	Izgradnja hotela i kompleksa apartmana u Zebicama	- Privatni preduzetnici - SO Kuršumljia	01.04.2013. - 01.04.2014. god.	- Privatni preduzetnici 35 000 000,00	17. 21. 22. 23. 24. 28.
1.1.2.7.	Izrada projektne dokumentacije za izgradnju soba za smeštaj u gradu	- Privatni preduzetnici - SO Kuršumljia	10.01. - 10.02.2010. god.	- Privatni preduzetnici	
1.1.2.8.	Izgradnja soba za smeštaj u gradu	- Privatni preduzetnici - SO Kuršumljia	01.01.2010. - 01.01.2011. god.	- Privatni preduzetnici 14 250 000,00	17. 21. 22. 23. 24. 28.

1.1.3. Program : Unapređenje pratećih turističkih sadržaja na teritoriji opštine.					
1.1.3.1.	Izrada projektne dokumentacije za izgradnju wellness centra u Prolom banji	- Privatni preduzetnici - SO Kuršumljia	10.01. - 04.02.2001. god.	- Privatni preduzetnici 144 000,00	
1.1.3.2.	Izgradnja wellness centra u Prolom banji	- Privatni preduzetnici - SO Kuršumljia	01.03.2011. - 01.03.2012. god.	- Privatni preduzetnici 4 800 000,00	16. 17. 21. 22. 23. 24. 28.
1.1.3.3.	Izrada projektne dokumentacije za izgradnju žičare u Prolom banji	-SO Kuršumljia - Direkcija za izgradnju - A.D. "Planinka"	01.12.2013. - 01.02.2014. god.	- Ministarstvo ekonomije i regionalnog razvoja - A.D. "Planinka" 4 200 000,00	
1.1.3.4.	Izrada projektne dokumentacije za izgradnju fiksne četvorosedne žičare u Lukovskoj banji	- SO Kuršumljia - Direkcija za izgradnju - A.D. "Planinka"	01.07. - 01.10.2013. god	- Ministarstvo ekonomije i regionalnog razvoja - A.D. "Planinka"	
1.1.3.5.	Izrada projektne dokumentacije za izgradnju gondole u Đavoljoj varoši	- SO Kuršumljia - Direkcija za izgradnju - A.D. "Planinka"	01.08. - 01.12.2010. god.	- Ministarstvo ekonomije i regionalnog razvoja - A.D. "Planinka" 3 200 000,00	
1.1.3.6.	Izgradnja gondole u Đavoljoj varoši	-SO Kuršumljia - Direkcija za izgradnju - A.D. "Planinka"	01.02.2011. - 01.02.2012. god.	- Ministarstvo ekonomije i regionalnog razvoja - A.D. "Planinka" 160 000 000,00	4. 16. 17. 21. 22. 23. 28.

1.1.3.7.	Izgradnja pič terena kod sportske hale	- SO Kuršumljia - Direkcija za izgradnju - Kancelarija za mlade	01.02.2010. - 01.04.2011. god.	- Ministarstvo za sport i omladinu - Norveška vlada 3 500 000,00	16.
1.1.3.8.	Izgradnja balon hale	- SO Kuršumljia - Privatni preduzetnici	01.08.2010. - 01.11.2011. god.	- Privatni preduzetnici 35 000 000,00	16. 17. 21. 22. 23. 24. 28.
1.1.3.9.	Rekonstrukcija restorana "Evtropa" (etno restoran sa sobama za izdavanje)	- A.D. "Planinka" - SO Kuršumljia - Direkcija za izgradnju	01.06.2010. - 01.03.2011. god.	- A.D. "Planinka"	16. 17. 21. 22. 23. 24. 28.
1.2. Strateški cilj : Do 2019. godine povećati ulaganje finansijskih sredstava u uređenje zelenih površina za 100%.					
1.2.1. Program : Uređenje zelenih površina.					
Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
1.2.1.1.	Izrada projekta za uređenje zelenih površina na teritoriji opštine	- SO Kuršumljia - Direkcija za izgradnju - Ministarstvo za zaštitu životne sredine i prostorno planiranje	01.06. - 01.12.2010. god.	- Ministarstvo za zaštitu životne sredine i prostorno planiranje 396 000,00	16.
1.2.1.2.	Uređenje parkova	- SO Kuršumljia - Direkcija za izgradnju - JKP " Toplica "	01.04.2011. - 01.1.2012. god.	- Ministarstvo ekonomije i regionalnog razvoja 4 400 000,00	16.
1.2.1.3.	Uređenje trim staze, šetališta i vidikovca na Samokovu, i rekonstrukcija asfaltnog puta	- SO Kuršumljia - Direkcija za izgradnju - JKP " Toplica "	01.09.2013. - 01.05.2014. god.	- Ministarstvo ekonomije i regionalnog razvoja 14 200 000,00	16.

1.2.1.4.	Postavljanje wireless mreža u banjama, Đavoljoj varoši i gradskom parku	- SO Kuršumlija - Direkcija za izgradnju	01.05. - 01.07.2011. god.	- Donatori 120 000,00	
1.2.1.5.	Obeležavanje planinarskih staza i staza zdravlja oko banjanskih mesta	- SO Kuršumlija - Direkcija za izgradnju - JKP " Toplica "	01.06. - 31.12.2014. god.	- Ministarstvo za zaštitu životne sredine i prostorno planiranje 80 000,00	16.
1.2.1.6.	Izgradnja vidikovaca	- SO Kuršumlija - Direkcija za izgradnju	01.06. - 31.12.2014. god.	- Ministarstvo za zaštitu životne sredine i prostorno planiranje 1 000 000,00	16.
1.3. Strateški cilj : Do 2012. godine povećati ulaganje finansijskih sredstava u obnovu fasada i kulturno-istorijskih spomenika za 70%.					
1.3.1. Program : Obnova fasada i kulturno-istorijskih spomenika					
Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
1.3.1.1.	Izrada projekta za obnovu fasada i kulturno-istorijskih spomenika na teritoriji opštine	- SO Kuršumlija - Direkcija za izgradnju	01.02. - 01.05.2010. god.	- SO Kuršumlija 135 000,00	
1.3.1.2.	Osvetljavanje manastira i crkava na teritoriji opštini	- SO Kuršumlija - Direkcija za izgradnju	01.07. - 01.08.2010. god.	- Ministarstvo kulture 800 000,00	
1.3.1.3.	Rekonstrukcija manastirskog kompleksa Sv. Bogorodice	- SO Kuršumlija - Direkcija za izgradnju - Zavod za zaštitu spomenika- Niš	01.03. - 31.12.2010. god.	- Zavod za zaštitu spomenika- Niš - Ministarstvo kulture	
1.3.1.4.	Rekonstrukcija manastirskog kompleksa Sv. Nikole	- SO Kuršumlija - Direkcija za izgradnju - Zavod za zaštitu spomenika- Niš	01.05.2010. - 01.05.2011. god.	- Zavod za zaštitu spomenika- Niš - Ministarstvo kulture	

1.3.1.5.	Obnova crkve Sv. Mine u Štavi	- SO Kuršumljia - Direkcija za izgradnju - Zavod za zaštitu spomenika- Niš	01.04. - 01.10.2011. god.	- Zavod za zaštitu spomenika- Niš - Ministarstvo kulture
1.3.1.6.	Rekonstrukcija srpskog srednjevekovnog sela Lubnica	-SO Kuršumljia - Direkcija za izgradnju - Zavod za zaštitu spomenika- Niš	01.09.2013. - 01.05.2014. god.	- Zavod za zaštitu spomenika- Niš - Ministarstvo kulture
1.3.1.7.	Uređenje i osvetljavanje platoa oko Ivan kule	- SO Kuršumljia - JKP " Toplica "	01.09. - 01.11.2011. god.	- Ministarstvo kulture 600 000,00
1.3.1.8.	Rekonstrukcija fasada u gradu	- SO Kuršumljia - Direkcija za izgradnju	01.03. - 01.11.2011. god.	- SO Kuršumljia - Ministarstvo ekonomije i regionalnog razvoja 5 350 000,00
2. PROBLEM / PRIORITET : Unapređenje kvaliteta komunalne infrastrukture				
2.1. Strateški cilj : Do 2019. godine povećati ulaganje finansijskih sredstava u komunalnu infrastrukturu za 200%.				
2.1.1. Program: Proširenje kapaciteta vodovodne mreže				
Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja
2.1.1.1.	Izrada projektne dokumentacije za izgradnju sekundarnih vodovodnih mreža u Prolom i Kuršumljiskoj banji	- SO Kuršumljia - Direkcija za izgradnju	01.08. - 01.11.2013. god.	-SO Kuršumljia - JP "Srbijavode" 1 040 000,00
2.1.1.2.	Izgradnja sekundarne vodovodne mreže u Prolom banji	- SO Kuršumljia - JKP " Toplica " - Direkcija za izgradnju	01.02.2014. - 01.02.2015. god.	- SO Kuršumljia - Ministarstvo za zaštitu životne sredine i prostorno planiranje - JP "Srbijavode" - Donatori 36 000 000,00
				15.

2.1.1.3.	Izgradnja sekundarne vodovodne mreže u Kuršumlijskoj banji	- SO Kuršumljia - JKP " Toplica " - Direkcija za izgradnju	01.10.2014. - 01.10.2015. god	- SO Kuršumljia - Ministarstvo za zaštitu životne sredine i prostorno planiranje - JP "Srbijavode" - Donatori 16 000 000,00	15.
2.1.1.4	Projekat završetka izgradnje rezervoara za vodu na Borovnjaku	- SO Kuršumljia - MUP RS PS Kuršumljia - Direkcija za izgradnju	01.06. - 01.10.2010	- SO Kuršumljia - MUP RS - Ministarstvo NIP - Donatori 15.000.000,00	
2.1.2. Program : Proširenje kapaciteta kanalizacione mreže i izgradnja sistema za prečišćavanje otpadnih voda.					
2.1.2.1.	Izrada projektne dokumentacije za izgradnju kolektora u Lukovskoj i Kuršumlijskoj banji, i biorola u Prolom banji	- SO Kuršumljia - Direkcija za izgradnju	01.12.2010. - 01.02.2011. god.	- Ministarstvo za zaštitu životne sredine i prostorno planiranje - SO Kuršumljia 746 300,00	
2.1.2.2.	Izgradnja kolektora u Lukovskoj banji	- SO Kuršumljia - JKP " Toplica " - Direkcija za izgradnju	01.03. - 01.07.2011. god.	- Ministarstvo za zaštitu životne sredine i prostorno planiranje 18 965 000,00	2.
2.1.2.3.	Izgradnja kolektora u Kuršumlijskoj banji	- SO Kuršumljia - JKP " Toplica " - Direkcija za izgradnju	01.03. - 01.07.2011. god.	- Ministarstvo za zaštitu životne sredine i prostorno planiranje 11 000 000,00	2.

2.1.2.4.	Izgradnja biorola u Prolom banji	- SO Kuršumljia - JKP " Toplica " - Direkcija za izgradnju	01.03. - 01.07.2011. god.	- Ministarstvo za zaštitu životne sredine i prostorno planiranje 7 350 000,00 - SO Kuršumljia - JP "Srbijavode" 500 000,00	2.
2.1.2.5.	Izrada projektne dokumentacije za izgradnju kanalizacione mreže u Prolom i Kuršumlijskoj banji	- SO Kuršumljia - Direkcija za izgradnju	01.04. - 01.07.2014. god.	- SO Kuršumljia - Ministarstvo za zaštitu životne sredine i prostorno planiranje - JP "Srbijavode" - Donatori 10 000 000,00	2.
2.1.2.7.	Izgradnja kanalizacione mreže u Kuršumlijskoj banji	- SO Kuršumljia - JKP " Toplica " - Direkcija za izgradnju	01.09.2014. - 01.12.2015. god		
2.1.2.8.	Izgradnja javnih toaleta kod manastira Sv.Nikole, Sv.Bogorodice i u banjama	- SO Kuršumljia - JKP " Toplica " - Direkcija za izgradnju			2.
2.1.3. Program : Regulisanje odnošenja smeća sa teritorije banja i Đavolje varoši.					
2.1.3.1.	Izrada plana za lociranje kontejnera i kanti u banjama	- SO Kuršumljia - JKP " Toplica " - Direkcija za izgradnju	01.03. - 01.04.2010. god.	- SO Kuršumljia 5 000,00	7.
2.1.3.2.	Nabavka i postavljanje kontejnera i kanti	- SO Kuršumljia - JKP " Toplica " - Direkcija za izgradnju	01.04. - 01.05.2010. god.	- SO Kuršumljia 590 000,00	7.
2.1.3.3.	Utvrđivanje plana odnošenja smeća	- SO Kuršumljia - JKP " Toplica " - Direkcija za izgradnju	01.03. - 01.04.2010. god.	- SO Kuršumljia 5 000,00	7.

2.1.4. Program: Uređenje gradskog groblja					
2.1.4.1.	Izgradnja gradske kapele i prilaznih saobraćajnica na novom gradskom groblju u Dankovcu	- SO Kuršumljia - JKP " Toplica " - Direkcija za izgradnju	01.03. - 30.06.2010	- SO Kuršumljia 12.000.000,00	7.
3. PROBLEM / PRIORITET : Podizanje kvaliteta putne infrastrukture.					
3.1. Strateški cilj : Do 2019. godine povećati pokrivenost lokalnih puteva i ulica asfaltnom podlogom sa postojećih 10% na 40%.					
3.1.1. Program : Lokalni putevi i mostovi.					
Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
3.1.1.1.	Izrada projektne dokumentacije neophodne za izgradnju i rekonstrukciju planiranih lokalnih puteva i mostova	- SO Kuršumljia - Direkcija za izgradnju	01.01. - 01.07.2014. god.	- Ministarstvo za infrastrukturu 24 464 000,00	
3.1.1.2.	Put M-25 – Pepeljevac – Grabovnica – Tovrljane (opština Prokuplje)	- SO Kuršumljia - Direkcija za izgradnju	01.08.2014. - 01.05.2015. god.	- Ministarstvo za infrastrukturu 91 000 000,00	14.
3.1.1.3.	Rekonstrukcija i asfaltiranje lokalnog puta R-222 Spance – Tmava – Kaludra (opština Prokuplje)	- SO Kuršumljia - Direkcija za izgradnju	01.04. - 01.10.2010.god.	- Ministarstvo za infrastrukturu 40 200 000,00	14.
3.1.1.4.	Rekonstrukcija i asfaltiranje lokalnog puta M-25 Zebice – Dobri Do – Sekirača – Stubla (opština Medveđa)	- SO Kuršumljia - Direkcija za izgradnju	01.07.2014. - 01.06.2015. god.	- Ministarstvo za infrastrukturu 220 000 000,00	14.
3.1.1.5.	Rekonstrukcija i asfaltiranje lokalnog puta R-218b Dankoviće – Konjuva – Višeselo (opština Blace)	- SO Kuršumljia - Direkcija za izgradnju	01.10.2014. - 01.03.2015. god.	- Ministarstvo za infrastrukturu 56 000 000,00	14.

3.1.1.6.	Izgradnja mosta na reci Toplici u selu Trećak	- SO Kuršumljia - Direkcija za izgradnju	01.08. - 01.11.2014. god.	- Ministarstvo za infrastrukturu 40 000 000,00	14.
3.1.1.7.	Put Prolom banja – Pupavce – Sokolovica – Rudare	- SO Kuršumljia - Direkcija za izgradnju	01.05.2013. - 01.05.2015. god.	- Ministarstvo za infrastrukturu - Ministarstvo ekonomije i regionalnog razvoja 65 000 000,00	14.
3.1.1.8.	Put Rudare – Ljuša – Krtok – Kuršumljiska banja	- SO Kuršumljia - Direkcija za izgradnju	01.09.2014. - 01.09.2016. god.	- Ministarstvo za infrastrukturu - Ministarstvo ekonomije i regionalnog razvoja 85 000 000,00	14.
3.1.1.9.	Put Lukovo – Šatra – Kuršumljiska banja	- SO Kuršumljia - Direkcija za izgradnju	01.11.2014. - 01.11.2017. god.	- Ministarstvo za infrastrukturu - Ministarstvo ekonomije i regionalnog razvoja 380 000 000,00	14.
3.1.1.10.	Put Prolom banja – Tovrljane	- SO Kuršumljia - Direkcija za izgradnju	01.08.2014. - 01.05.2017. god.	- Ministarstvo za infrastrukturu - Ministarstvo ekonomije i regionalnog razvoja 130 000 000,00	14.
3.1.1.11.	Put Prolom banja – Đake – Đavolja varoš	- SO Kuršumljia - Direkcija za izgradnju	01.04. - 01.10.2013. god.	- Ministarstvo za infrastrukturu - Ministarstvo ekonomije i regionalnog razvoja 85 000 000,00	14.

3.1.1.12.	Put Kuršumljia – Dobri Do – Ivan kula	- SO Kuršumljia - Direkcija za izgradnju	01.08.2014. - 01.08.2015. god.	- Ministarstvo za infrastrukturu - Ministarstvo ekonomije i regionalnog razvoja 31 000 000,00	14.
3.1.2. Program : Asfaltiranje ulica u gradu.					
3.1.2.1.	Izrada projektne dokumentacije za asfaltiranje i rekonstrukciju planiranih ulica	- SO Kuršumljia - Direkcija za izgradnju	01.12.2010. - 01.03.2011. god.	-Ministarstvo za infrastrukturu 1 184 980,00	
3.1.2.2.	Asfaltiranje ulice do manastira Sv. Bogorodice i izgradnja parking prostora	-SO Kuršumljia - Direkcija za izgradnju	01.04. - 01.06.2011. god	-SO Kuršumljia 4 000 000,00	14.
3.1.2.3.	Rekonstrukcija gradskih ulica Palih boraca, Karadorđeva, probijanje Banjske ulice, Kraljevića Marka i Nikodija Stojanovića Tatka i Stevana Prvovencanog	- SO Kuršumljia - Direkcija za izgradnju	01.09.2010. - 01.09.2011. god.	- Ministarstvo za infrastrukturu - SO Kuršumljia 42 000 000,00	14.
3.1.2.4.	Završetak radova na rekonstrukciji i asfaltiranju ulica u naselju "Rasadnik 2" (ulice Branka Radičevića, Knez Mihajlova i Dr.Hadžića)	- SO Kuršumljia - Direkcija za izgradnju	01.07. - 01.09.2010. god.	- Ministarstvo za infrastrukturu -SO Kuršumljia 13 248 995,00	14.
3.1.2.5.	Izgradnja ulice u zoni male privrede u naselju Kastrat	- SO Kuršumljia - Direkcija za izgradnju	01.06. - 15.07.2010	- SO Kuršumljia - Ministarstvo za infrastrukturu 14.000.000.00	14.

3.2. Strateški cilj : Do 2011. godine obezbediti 100% pokrivenost opštine i glavnih putnih pravaca turističkom signalizacijom.

3.2.1. Program : Turistička signalizacija.

Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
3.1.3.1.	Izrada plana signalizacije	- SO Kuršumljia - Direkcija za izgradnju - TO Kuršumlje	01.01. - 01.02.2010. god.	- SO Kuršumljia 20 000,00	
3.1.3.2.	Nabavka i postavljanje signalizacionih tabli na teritoriji opštine	- SO Kuršumljia - Direkcija za izgradnju - TO Kuršumlje	01.02. - 01.03.2010. god.	- SO Kuršumljia 250 000,00	
3.1.3.3.	Nabavka i postavljanje signalizacionih tabli na putnim pravcima	- SO Kuršumljia - Direkcija za izgradnju - TO Kuršumlje	01.02. - 01.03.2010. god.	- Ministarstvo za infrastrukturu - Ministarstvo ekonomije i regionalnog razvoja 400 000,00	

4. PROBLEM / PRIORITET : Nedovoljan broj poseta i noćenja turista na teritoriji opštine

Stepen prioriteta
(visok/strednj/niski)

4.1. Strateški cilj : Do 2019. godine povećati broj poseta turista 10 puta, a broj noćenja turista povećati 5 puta.

4.1.1. Program : Razvoj turističkih destinacija i promocija

Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
4.1.1.1.	Izrada promotivne strategije opštine	- SO Kuršumljia - TO Kuršumlje - TOS	01.10.2010. - 01.02.2011. god.	- SO Kuršumljia - TOS	
4.1.1.2.	Izrada banjskih strategija	- SO Kuršumljia - TO Kuršumlje - TOS	01.01. - 01.05.2011. god.	- SO Kuršumljia - TOS	

4.1.1.3.	Izrada komunikacionih planova za banje	- SO Kuršumljia - TO Kuršumljije - TOS	01.04. - 01.06.2010. god.	- SO Kuršumljia - TO Kuršumljije - TOS	- SO Kuršumljia - TO Kuršumljije - TOS
4.1.1.4.	Izrada master plana za Đavolju varoš	- A.D. Planinka - TOS	01.01.2010. - 01.06.2011. god.	- A.D. Planinka - TOS	A.D. Planinka TOS
4.1.1.5.	Izrada baze podataka nosilaca turističke ponude na nivou opštine	- SO Kuršumljia - TO Kuršumljije	01.03. - 01.09.2010. god.	- SO Kuršumljia - TO Kuršumljije	SO Kuršumljia TO Kuršumljije
4.1.1.6.	Učestvovanje na sajmovima turizma	- SO Kuršumljia - TO Kuršumljije	svake godine	- SO Kuršumljia - TO Kuršumljije	- SO Kuršumljia - TO Kuršumljije 500 000,00
4.1.1.7.	Štampanje i distribucija promotivnog materijala	- SO Kuršumljia - TO Kuršumljije	svake godine	- SO Kuršumljia - TO Kuršumljije	- SO Kuršumljia - TO Kuršumljije 286 000,00
4.1.1.8.	Dizajniranje suvenira i razglednica	- SO Kuršumljia - TO Kuršumljije	01.09. - 31.12.2010. god.	- SO Kuršumljia - TO Kuršumljije	- SO Kuršumljia - TO Kuršumljije
4.1.1.9.	Otvaranje prodavnice suvenira u Kuršumljiji	- Privatni preduzetnici	2011. god.	- Privatni preduzetnici	Privatni preduzetnici
4.1.2. Program : Manifestacije.					
4.1.2.1.	Organizovanje sportskih turnira	- SO Kuršumljia - Kancelarija za mlade - Sportski klubovi	svake godine	- SO Kuršumljia - Kancelarija za mlade - Sportski klubovi	SO Kuršumljia
4.1.2.2.	Organizovanje izložbe pasa	- SO Kuršumljia - TO Kuršumljije	svake godine	- SO Kuršumljia - TO Kuršumljije	SO Kuršumljia
4.1.2.3.	Rok festival " Gitarijada "	- SO Kuršumljia - Kancelarija za mlade	svake godine	- SO Kuršumljia - Kancelarija za mlade	
4.1.2.4.	Dečiji festival " Prolećna pesma "	- SO Kuršumljia - Kancelarija za mlade - OŠ "Drinka Pavlović" - OŠ "Miloje Zakić" - Dečiji vrtić "Sunce" - Dečiji vrtić "Carolija"	svake godine	- SO Kuršumljia - Kancelarija za mlade - OŠ "Drinka Pavlović" - OŠ "Miloje Zakić" - Dečiji vrtić "Sunce" - Dečiji vrtić "Carolija"	SO Kuršumljia

5.2. SISTEM UPRAVLJANJA I PRAĆENJA

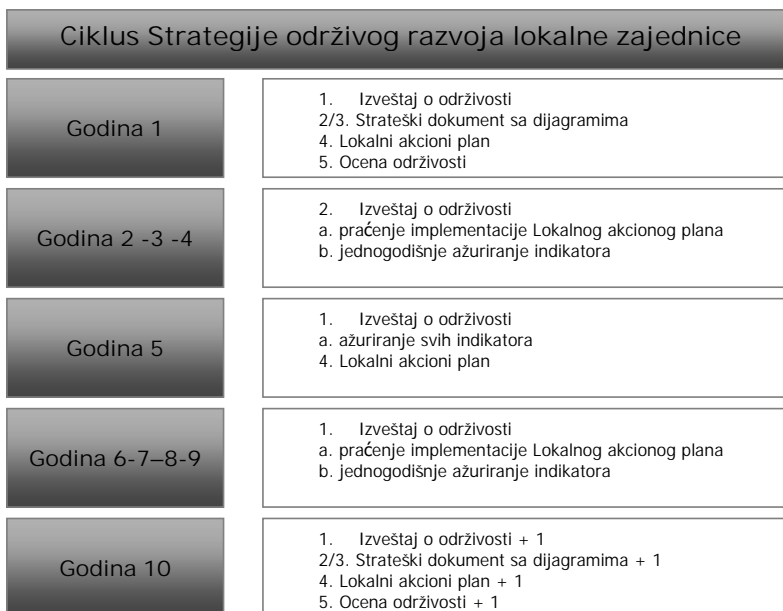
Proces implementacije strategije mora biti definisan kako bi se osigurao njen nastavak. Ključni akteri moraju biti svesni svojih uloga i odgovornosti, a izvršna vlast mora:

- dodeliti odgovornosti - tako da planovi mogu biti realizovani efikasno
- definisati set merljivih ciljeva - kako bi se pratio napredak.

Kako bi se faza implementacije Strategije održivog razvoja lokalne zajednice uspešno realizovala proces strateškog planiranja uključuje i aktivnosti na sistemu upravljanja i praćenja.

Upravljanje u svim profitnim i javnim organizacijama je akt zajedničkog delovanja ljudi u svrhu postizanja zajedničkih ciljeva. Upravljanje sadrži faze planiranja, organizacije, izbora ljudi, usmeravanja, rukovođenja i kontrole, uključujući i angažovanje ljudskih, finansijskih, tehnoloških i prirodnih resursa. Implementacija politika i strategija za postizanje zadatih ciljeva mora biti razmatrana i preispitivana od strane svih osoba uključenih u proces. Način na koji se ovaj proces razmatranja i kontinuiranog preistitivanja realizuje daje živost sistemu upravljanja i praćenja, ostvarujući različite veze u okviru i van organizacije.

Praktično, proces strateškog planiranja je iznad svega dinamičan proces i finalni dokumenti se posmatraju kao dinamični odnosno promenljivi alati. Kao garancija ovakvog aktivnog pristupa, celokupan proces planiranja treba da bude određen kao desetogošnji ciklus: analize – planiranja – programiranja – implementacije – realizacije – praćenja – procene – i ponovne analize, itd. kompletno preispitan svakih 10 godina. Nakon 10 godina bi trebalo razvijati novu Strategiju održivog razvoja lokalne zajednice. Proces je kompletno prikazan na sledećem dijagramu:

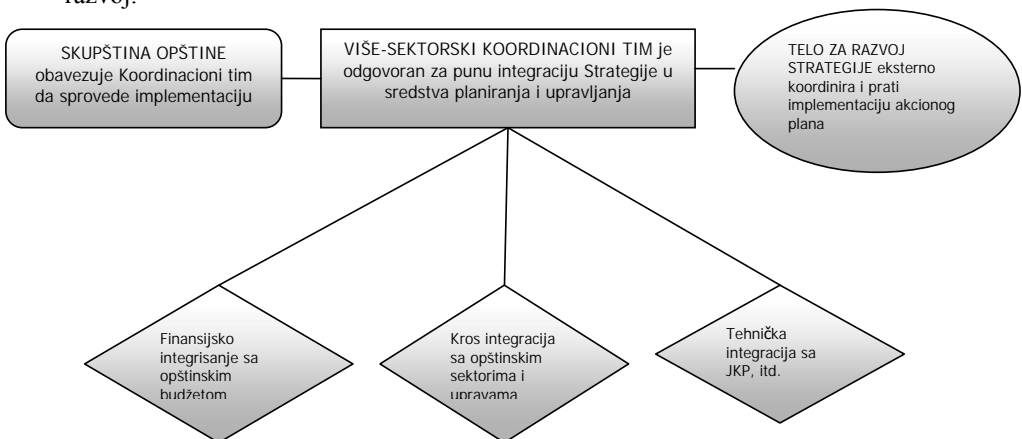

Faza implementacije Strategije održivog razvoja lokalne zajednice je bazirana na kombinaciji akcionog plana, organizacione strukture i uključivanju zainteresovanih aktera. Proces strategije održivog razvoja lokalne zajednice je inkorporiran i koristi postojeću strukturu u lokalnoj administraciji. Glavni deo organizacione strukture je Koordinacioni tim koji uključuje razna odeljenja. Poželjno je da je ovaj Tim za koordinaciju postavljen u okviru administracije tako da može da koordinira celokupnim sistemom upravljanja i praćenja.

Koordinacioni tim je imenovan od strane Predsednika opštine Zorana Vučkovića.

Tim za koordinaciju je odgovoran za integraciju Strateškog dokumenta i Lokalnog akcionog plana, prvenstveno u tri pravca:

- Direktno povezivanje Akcionog plana sa izradom i aktima opštinskog/gradskog budžeta. Za svaku aktivnost u okviru Akcionog plana moraju se obezbediti finansijska sredstva ili, bar, izvori finansiranja;
- Direktno povezivanje sa svim opštinskim/gradskim operativnim planovima i odeljenjima. Strateški dokument i Lokalni akcioni plan moraju u potpunosti biti integrisani sa opštinskim/gradskim svakodnevnim radnim procedurama. Sistem upravljanja treba precizno da identifikuje nosioce odgovorne za implementaciju pojedinih aktivnosti i da pruži precizno definisana ovlašćenja i odgovornosti svih načelnika odeljenja/uprava za sprovođenje tog integrisanog procesa u razumnom vremenskom roku (do usvajanja narednog gradskog/opštinskog budžeta)
- Integraciju Akcionog plana i Strateškog dokumenta sa planovima, projektima i aktivnostima svih javnih i privatnih institucija koje su uključene kao glavni nosioci implementacije Akcionog plana, počevši od različitih institucija i organa javne uprave, javnih komunalnih preduzeća, itd. Veliki broj svakodnevnih upravljačkih aktivnosti se odvija u oblasti urbanističkog sistema i teritorijalne podele, a pod ingerencijom različitih gradskih/opštinskih institucija i organa. Njihova potpuna uključenost u implementaciju detaljnog Lokalnog akcionog plana je od vitalnog značaja za održivost i razvoj.

Ispunjenje i status implementacije Strategije održivog razvoja lokalne zajednice mora biti konstantno praćen i procenjivan preko godišnjih ciklusa evaluacije korišćenjem Indikatora održivosti (odnosi se na Strateški dokument i na kompletnu zajednicu) i Indikatora učinka (odnosi se na status implementacije Lokalnog akcionog plana).

Svi ti indikatori su osnova za kompletan sistem praćenja implementacije strategije, kao osnovnog dela Sistema upravljanja. Indikatori pružaju osnovne informacije i znanja vezana za napredak procesa implementacije strategije i dinamiku usaglašavanja. Sve promene indikatora i svi rezultati godišnje evaluacije moraju biti dostupni svim građanima putem jednostavnog i čitkog izveštaja.